

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรจิตสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเฉพาะนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการศึกษานำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสังคม

ตอนที่ 2 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสังคม

ทฤษฎีจิตสังคม

นักจิตวิทยาสังคม ได้อธิบายพฤติกรรมทางสังคม โดยการศึกษาค้นคว้าและสร้างแนวคิด
ทฤษฎี โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

กลุ่มทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เชื่อว่า
พฤติกรรมที่แสดงออกได้รับแรงจูงใจจากแรงขับและแรงกดดันใจที่อยู่ภายใน

กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) พาฟลอฟ วัตสัน สกินเนอร์ ได้ศึกษาในสิ่งที่สามารถ
สังเกตเห็น ทดลอง และวัดได้ ซึ่งเรียกว่าพฤติกรรมภายนอก รวมทั้งได้สนใจศึกษาวิธีการที่
สิ่งแวดล้อมภายนอกกระทำการหล่อหลอมพฤติกรรม โดยเชื่อว่าพฤติกรรมที่ปรากฏเป็นผลมาจากการ
การเรียนรู้ในอดีตที่ผ่านมา

กลุ่มเกสตัลต์ (Gestalt Psychology) ได้สนใจศึกษาวิธีการที่ปัจเจกบุคคลรับรู้และเข้าใจ
สรรพสิ่ง ทั้งเหตุการณ์และผู้คน โดยเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์คิดถึงส่วนรวมก่อนคิดถึงส่วนย่อยๆ
ดังนั้นบุคคลไม่ได้รับรู้สถานการณ์หรือเหตุการณ์ตามที่องค์ประกอบย่อยๆ แต่ละส่วนได้ร่วมกัน
ก่อรูปขึ้น แต่จะรับรู้ในภาพรวมของสิ่งนั้น ๆ มากกว่า

ซึ่งแนวคิดของกลุ่มทฤษฎีทั้งสาม ได้มาเป็นรากฐานสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมของ
มนุษย์ ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ได้แก่

ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ ได้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้
พฤติกรรมปัจจุบันเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ในอดีต และสถานการณ์ในแต่ละเรื่อง บุคคลจะ

ได้เรียนรู้พฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใดผ่านเข้ามาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งหล่อหลอมจนกระทั่งกลายเป็นอุปนิสัย และจะแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นออกมาในลักษณะเดียวกันจนกลายเป็นความเคยชิน

ความหมายของการเรียนรู้

นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ครอนบาค (Conbach, 1963, p. 71) ได้ให้คำจำกัดความว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1975, p. 194) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยอาศัยการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

เฮร์เจนเนม (Hergenhahn, 1976 อ้างถึงใน จรรยา สุวรรณทัต, 2538, หน้า 340) ได้ให้คำจำกัดความว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนี้จะต้องเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งจะไม่ใช้พฤติกรรมอันเนื่องมาจากการมีวุฒิภาวะ สภาพการเจ็บป่วยทางร่างกายและการเหน็ดเหนื่อย

มอร์ริส (Morris) ได้อธิบายว่า “การเรียนรู้เป็นกระบวนการของประสบการณ์ และการฝึกหัดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร”

บาวเวอร์ (Bower) อธิบายว่า “การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรม” โดยเป็นผลจากการตอบสนองต่อสถานการณ์ ไม่ใช่ปฏิบัติตามธรรมชาติ ไม่ใช่วุฒิภาวะ และไม่ใช้การเปลี่ยนแปลงเพราะความเมื่อยล้าหรือเพราะฤทธิ์ยา”

จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรอันเป็นผลที่ได้รับจากประสบการณ์ จากการฝึกหัด ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราว จะไม่จัดว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แต่อย่างใด

ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้

นักจิตวิทยาได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จึงมีพฤติกรรมก่อนการเรียนรู้และพฤติกรรมภายหลังการเรียนรู้
2. การเรียนรู้เป็นผลของการฝึกหัดและจากประสบการณ์ เป็นผลมาจากระบวนการให้การเรียนรู้ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม
3. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ต้องผ่านกระบวนการทางความคิด ความเข้าใจ และมาเป็นการทรงจำในระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร จะไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะชั่วคราว

กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กัน ได้มีนักจิตวิทยากล่าวไว้ว่า โดยสรุป กระบวนการเรียนรู้ของบุคคล จะประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. สิ่งเร้า เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจ
2. การสัมผัส เมื่อสัมผัสกับสิ่งเร้า ร่างกายเกิดการรับสัมผัส และส่งกระแสสัมผัสนั้นไปยังระบบประสาทส่วนกลาง
3. การรับรู้ จะเป็นการทำงานในระบบประสาทที่ส่วนกลาง เพื่อการวิเคราะห์และแปลความหมายจากสื่อที่สัมผัสนั้น โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความสามารถ ความถนัด ความพร้อม และสติปัญญา เป็นต้น
4. มโนทัศน์ เป็นการสรุปสร้างความคิดที่ตนเข้าใจ
5. การตอบสนอง เมื่อสรุปความคิดที่รวมความได้แล้ว ส่งผลต่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการมีพฤติกรรมที่ตอบสนองออกมา ซึ่งสามารถประเมินการเรียนรู้จากพฤติกรรมที่ตอบสนองนี้ได้

ส่วนประกอบสำคัญของการเรียนรู้ ได้แก่

1. แรงขับ (Drive)

โสภะ ชูพิกุลชัย (2551, หน้า 61) กล่าวว่า โดยปกติร่างกายของสิ่งมีชีวิตจะมีความสมดุลของร่างกาย เรียกว่ามี โฮมีโอสเตซิส ทำให้สิ่งมีชีวิตดำรงชีพอยู่ได้ ความสมดุลดังกล่าวรวมถึงความสมดุลด้านอาหาร น้ำ และอุณหภูมิของร่างกาย เมื่อใดที่ร่างกายขาดอาหาร น้ำ หรืออุณหภูมิไม่เหมาะสม จะทำให้เกิดความไม่สมดุลขึ้น ภาพการหิว กระหาย หนาว-ร้อนเหล่านี้จะกระตุ้นให้ร่างกายแสดงพฤติกรรมเพื่อปรับเข้าสู่สมดุล เรียกว่า เกิดแรงขับ อันเป็นภาวะที่ได้ถูกกระตุ้นทางร่างกาย เพื่อหาทางบำบัด แรงขับ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 แรงขับปฐมภูมิ เกิดขึ้นมาจากความต้องการที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่ เช่น ความหิวกระหาย ความต้องการทางเพศ การหลีกเลี่ยงจากความเจ็บปวด เป็นต้น

1.2 แรงขับทุติยภูมิ เป็นแรงขับที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม เป็นความต้องการทางจิตใจและสังคม เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย เกียรติยศชื่อเสียง และความมั่นคง แรงขับทั้งสองประเภท มีผลทำให้เกิดปฏิกิริยาอันจะนำไปสู่การเรียนรู้

2. สิ่งเร้า (Stimulus)

สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา หรือมีปฏิกิริยาอย่างหนึ่งอย่างใด หรือตอบสนองออกมา ทั้งนี้สิ่งเร้าอาจเป็นวัตถุ สถานการณ์จากภายในและภายนอกร่างกายก็ได้

3. แรงเสริม (Reinforcement)

การเสริมแรง เป็นสิ่งที่มาช่วยเพิ่มกำลัง เป็นการทำให้สิ่งเร้า และการตอบสนองมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น มีความถี่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ การเสริมแรงแบ่งได้เป็น การเสริมแรงทางบวก และการเสริมแรงทางลบ

การเสริมแรงทางบวก คือ การเสริมแรงที่นำตัวเสริมแรงที่พึงปรารถนาเข้ามา แล้วมีผลทำให้พฤติกรรมมีความถี่เพิ่มขึ้น เช่น ให้เงิน ใบประกาศเกียรติคุณ ให้รางวัล ให้สิทธิพิเศษ เป็นต้น

การเสริมแรงทางลบ คือ เป็นการเสริมแรงที่นำสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาออกไป แล้วมีผลทำให้พฤติกรรมมีความถี่เพิ่มขึ้น

แบนดูรา (Bandura, 1977) กล่าวว่า การเรียนรู้ นอกจากเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอกแล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายใน ที่อาจจะไม่มีการแสดงออกมาให้เห็น และยังเชื่ออีกว่า พฤติกรรมของบุคคลมิได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลง อันเนื่องจากปัจจัยทางสังคมแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย อันได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ความคาดหวัง การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมายและความตั้งใจ เป็นต้น ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมและการกระทำหน้าที่ของจิตใจ จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต่างก็กำหนดซึ่งกันและกัน ระหว่างตัวบุคคลกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้องค์ประกอบต่าง ๆ จะได้รับการกระตุ้นและได้รับการพัฒนาในลักษณะของกระบวนการ 2 ทาง ซึ่งหมายความว่า พฤติกรรม ความคิด ค่านิยม ของบุคคลหนึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น โครงสร้างทางสังคม และสภาพแวดล้อมในสังคมด้วย

แบนดูรา (Bandura, 1986, pp. 23-24) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของมนุษย์เป็นการเรียนรู้โดยสังเกตจากการกระทำของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตโดยเห็นตัวแบบกระทำจริง ๆ หรือการรับฟังจากผู้อื่น โดยมักจะเลือกสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่ตนสนใจ ซึ่งสิ่งที่สังเกตได้นี้จะถูกบันทึกไว้ในความทรงจำในรูปของสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการทางปัญญา ซึ่งอาจมีการทบทวนฝึกซ้อมสิ่งที่สังเกตได้ในใจ และเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่บุคคลคิดว่าการกระทำนั้นจะส่งผลบวกต่อตนเอง เขาก็จะแสดงพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้้นั้นออกมา แบนดูรา เชื่อว่า พฤติกรรมบุคคล สิ่งแวดล้อม มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ทฤษฎีแรงจูงใจ

ความหมายของแรงจูงใจ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงตามลำดับ ดังนี้

สุเมธ เดียววิเศษ (2527, หน้า 4) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจไว้ว่า เป็นการกระตุ้นที่ทำให้มนุษย์กระทำกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมออกมา และเป็นพฤติกรรมที่ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง แรงจูงใจจึงเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่มีอยู่ และความต้องการที่มีความเข้มมากที่สุด จะเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์เราแสดงพฤติกรรมออกมา

ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (2530, หน้า 53) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการ แรงขับ หรือแรงกระตุ้นที่อยู่ภายในตัวบุคคล แรงจูงใจจะถูกนำมุงหน้าสู่จุดหมาย ซึ่งอาจเป็นลักษณะของจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึกก็ได้

ประสาธ อิศรปริศา (2538, หน้า 299) ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า เป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่ได้หมายถึงเฉพาะ การเคลื่อนไหวทางกายที่ปรากฏให้เห็นได้เท่านั้น แต่จะหมายรวมถึงการเคลื่อนไหวทางจิตด้วย

อารี พันธุ์ณี (ม.ป.ป., หน้า 179) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า ภาวะใด ๆ ก็ตามที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ส่วนความหมายของการจูงใจ (Motivation) คือการนำปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาอาจจะเป็นเครื่องล่อรางวัล การลงโทษ การทำให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งทำให้เกิดความคาดหวัง เป็นต้น

ฮาริแมน (Harriman, 1947, p. 226) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่เป็นสิ่งที่มียุทธวิธีสามารถกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขึ้นมาได้ ซึ่งนอกจากจะช่วยกระตุ้นทำให้มนุษย์เคลื่อนไหวและทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นสิ่งชักนำให้มนุษย์ประพฤติตนอย่างมีทิศทางเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตนเองวางไว้

นอตซ์ (Knootz, 1980, p. 634) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งที่กระตุ้นเพื่อพยายามให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ หรือเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย แรงจูงใจจึงเป็นแรงกระตุ้นก่อนที่จะได้ผลลัพธ์ออกมา

ดังนั้นจึงพอที่จะสรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่ผลักดันให้บุคคลเกิดการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา เพื่อให้บรรลุยังเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ปรียาพร วงศ์อนุครโรจน์ (2534, หน้า 191-194) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมการจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าที่อยู่ภายในทั้งด้านชีววิทยาและสังคมวิทยา หรือเกิดจากการกระทำของปัจจัยภายนอก ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่จะกล่าวถึงมี 3 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีทางสัญชาตญาณ (Intrinsic Theory) เป็นทฤษฎีดั้งเดิม ก่อนศตวรรษที่ 18 นักจิตวิทยามีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้มีความคิดและมีเหตุผลสามารถควบคุมตนเองได้ ความเชื่อนี้ สืบเนื่องจากศาสนาและศีลธรรม นอกจากนี้พวกที่เชื่อว่าความพอใจเป็นความสุข มีความเชื่อว่า คนเรานั้นเป็นผู้แสวงหาความสุขและพยายามหลีกเลี่ยงความทุกข์ คนเราต่างจากสัตว์ทั่วไป เพราะสัตว์นั้นถูกกำหนดโดยสัญชาตญาณ แต่คนเรามีความคิดและควบคุมตนเองได้ จากแนวคิดของดาร์วิน (Darwin, 1859 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุครโรจน์, 2534, หน้า 192) เรื่องทฤษฎีวิวัฒนาการ (Origin of Species) ได้สร้างแนวความคิดที่ว่า คนและสัตว์ไม่ได้แตกต่างกันทาง

สัญชาตญาณของความต้องการ และสัญชาตญาณทำให้เกิดการงู้อะไรต่าง ๆ ผู้เสนอแนวความคิดทฤษฎีสัญชาตญาณ คือ แมคดักัลปี (McDougall, 1908 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 192) เขาได้อธิบายถึงพฤติกรรมของการงู้อะไรของมนุษย์ในด้านสัญชาตญาณว่า เป็นการเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นแรงผลักดันจากความต้องการ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง และเผ่าพันธุ์ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศเพื่อมีชีวิต ส่วนพฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากการป้องกันตนเองเพื่อความอยู่รอด แมคดักัลปีเรียกสิ่งเหล่านี้ว่านิสซชอบ (Propensities) ให้แตกต่างจากคำว่าสัญชาตญาณ หมายถึง แนวโน้มของการกระทำที่คล้ายคลึงกันของเผ่าพันธุ์ที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล เพื่อจะทำให้เกิดการรับรู้ในใจกับสถานการณ์ ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจเมื่อได้กระทำ เช่น ความรักของแม่ที่มีต่อลูกซึ่งคล้ายคลึงกัน ทฤษฎีนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มาจากนักจิตวิทยาในสมัยต่อมา เช่น เบิร์ท (Beart, 1941 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 192) เวอร์นอน (Vernon, 1942 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 192) ทั้งนี้เพราะสัญชาตญาณไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมได้ รวมทั้งไม่สามารถจะอธิบายพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ได้ จะอธิบายได้เพียงบางพฤติกรรมที่เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น การกระพริบตาหรือหลบเมื่อเห็นสิ่งของจะมากกระทบถูกตัวเรา ทฤษฎีทางจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud, 1920 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 192) มีกล่าวถึงสัญชาตญาณของแรงขับเนื่องจากความก้าวร้าวและความต้องการทางเพศ สัญชาตญาณตามแนวความคิดของฟรอยด์ได้เน้นสัญชาตญาณของการมีชีวิตและความตาย สัญชาตญาณของการมีชีวิต รวมทั้งแรงขับทางเพศ ซึ่งเรียกว่า Libido Instinct นั้น เพื่อที่จะสืบเผ่าพันธุ์ และเพื่อการมีชีวิตอยู่รอดในสังคม จึงรวมไปถึงแรงขับทางด้านความหิวและความกระหาย ส่วนสัญชาตญาณในด้านความตาย คือ ความก้าวร้าวเนื่องจากเป็นสัญชาตญาณของการทำลายล้างเพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ ซึ่งจากสัญชาตญาณทั้งสองด้านนี้ คือ ส่วนของการมีชีวิตและความตายนั่น ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในการแสดงออกจนเกิดกลไกการป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) เพื่อจะได้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม และเก็บกดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาไว้ในจิตสำนึก (Subconscious)

2. ทฤษฎีแรงขับและความต้องการจำเป็น (Drive and Need Theories) ความเชื่อของทฤษฎีได้เน้นถึงความต้องการด้านแรงขับทางร่างกายทำให้เกิดแรงงู้อะไร แคนนอน (Cannon, 1930 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 193) ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความสมดุลของร่างกาย (Homeostasis) อธิบายถึง กระบวนการของร่างกายที่พยายามจะรักษาความสมดุลในด้านปฏิกิริยาทางเคมีของร่างกาย เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ออกซิเจน อุณหภูมิที่พอเหมาะ เพื่อให้ร่างกายมีชีวิต ฮัลล์ (Hull, 1940 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 193) ได้อธิบายเพิ่มเติม จากความต้องการทางกายภาพ ซึ่งคล้ายคลึงกับความสมดุลทางร่างกาย แรงขับนี้เรียกว่า ความต้องการเบื้องต้นและความต้องการขั้นที่สอง (Primary and Secondary Need) ความต้องการขั้นต้นเพื่อควมมี

ชีวิตรอด เช่น ความคิด ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ความต้องการขั้นที่สอง เป็นผลพลอยได้จากความพึงพอใจที่ได้รับการตอบสนองจากขั้นเบื้องต้น เช่น ความกลัว ความต้องการเงินทอง เป็นต้น

การศึกษาเรื่องแรงจูงใจนี้ มาสโลว์ (Maslow, 1943 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 194) ได้อธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการทางกายภาพ คนเรามักจะต้องสนองความต้องการทางร่างกายซึ่งเป็นความต้องการเบื้องต้นซึ่งได้แก่

ความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ ความต้องการน้ำ อาหาร อากาศ ความต้องการพักผ่อน การขับถ่ายของเสีย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

ความต้องการความปลอดภัย

ความต้องการความรักและการยอมรับ

ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น

ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต

ความพยายามที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้นั้น ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตจะมีลักษณะดังนี้คือ สามารถรับรู้ความเป็นจริง มีความคิดเหมาะสมกับเวลา ยอมรับตนเอง ผู้อื่น และสังคม ความเป็นอิสระในด้านความคิด มีความสนใจพื้นฐานของปรัชญาและจริยธรรม

3. ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theories) สองทฤษฎีแรก ก่อนข้างเน้นที่มนุษย์ในฐานะที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ และแรงผลักดันจากความต้องการขั้นเบื้องต้น และความต้องการทางสังคม แต่ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ จะสามารถอธิบายแรงจูงใจจากความคิดของมนุษย์ว่า มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย การรับ การตีความ การเลือก การเก็บ และการใช้ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ มีผลต่อแรงจูงใจในปัจจุบันและอนาคต ทฤษฎีนี้จะใช้อธิบายในด้านของกระบวนการของการรับข่าวสาร ตัวอย่าง ของสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อการจูงใจในการตอบคำถามของนักเรียน เช่น เมื่อครูถามคำถามคำตอบมีแตกต่างกัน นักเรียนแต่ละคนก็คิดต่างกัน บางคนตอบได้แต่บางคนตอบไม่ได้ แล้วแต่ความรู้ความสามารถของนักเรียน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ของสภาพแวดล้อมที่นักเรียนได้รับ

โรเตอร์ (Rotter, 1954 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 195-196) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ไว้ 3 ส่วนคือ แรงกระตุ้นทางพฤติกรรม (Behavioral Potential) ความคาดหวัง (Expectancy) และการเสริมแรง (Reinforcement) แรงกระตุ้นทางพฤติกรรมที่แต่ละคนจะตอบสนองต่อสถานการณ์ขึ้นอยู่กับความคาดหวังถึงผลที่ได้รับ และคุณค่าของการเสริมแรงรางวัลหรือการลงโทษจึงมีความสำคัญและความหมายต่อบุคคล เช่น ถ้านักเรียนมีแรงกระตุ้นจากคำชมเชยของครู จากคะแนนสอบที่พึงพอใจ จากความรู้ความสามารถที่ได้รับ ก็จะทำให้เกิด ความคาดหวังว่าถ้าเขาดังใจเรียน ทำการบ้านที่ครูมอบหมายให้ เขาจะได้รับการตอบสนองที่เป็นการ

เสริมแรงในสิ่งที่เขาพึงพอใจ ประสบการณ์ ความคาดหวัง การเสริมแรงเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อการสนใจในการเรียนของนักเรียน หากสิ่งที่เขาได้รับตรงกันข้าม เช่น การถูกลงโทษ ครูดูแลการเรียนอ่อนก็จะทำให้เกิดความท้อแท้และไม่อยากเรียนได้ แนวความคิดอีกแนวทางหนึ่งของโรเตอร์ เรียกว่า การควบคุมแบบโลคัส (Locus of Control) อธิบายว่า มนุษย์เติบโตขึ้นโดยมีความเชื่อว่าการกระทำของเขาเกิดจากการเสริมแรงจากสิ่งที่เขาเห็นว่ามันมีคุณค่ามากที่สุด สิ่งนี้เรียกว่า การควบคุมภายใน (Internal Control) และการควบคุมภายนอก (External Control) เกิดขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการเสริมแรงที่อยู่เหนือการควบคุมของบุคคล จะขึ้นอยู่กับจังหวะ โอกาส และโชคชะตาของบุคคล ไม่ได้เกิดจากความสามารถของตนเองเท่านั้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ

ลูธานส์ (Luthans, 1980, p. 150) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะเกิดมีแรงจูงใจขึ้นในบุคคลได้จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

1. ความต้องการ (Need) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อร่างกายเกิดความไม่สมดุล ตัวอย่างเช่น เมื่อร่างกายขาดน้ำ ขาดอาหาร หรือเมื่อไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือจากหมู่คณะ
2. แรงขับหรือแรงกระตุ้น (Drives) เป็นพลังกระตุ้นที่เกิดขึ้นมาภายในร่างกาย เพื่อระงับความต้องการ เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย
3. เป้าหมาย (Goal) เป็นสิ่งที่มาสนองตอบความต้องการ และลดแรงขับลงอันเป็นจุดสิ้นสุดของกระบวนการจูงใจ จึงกล่าวได้ว่า การจูงใจของมนุษย์นั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันเป็นขบวนการ คือ เมื่อมนุษย์มีความต้องการก็จะเกิดแรงกระตุ้นหรือแรงขับขึ้นในร่างกาย ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือสิ่งจูงใจตามต้องการ

ประเภทของแรงจูงใจ

ฮารี พันธัมณี (ม.ป.ป., หน้า 181-182) กล่าวว่าไว้ว่า แรงจูงใจ สามารถแบ่งตามลักษณะของการแสดงออกทางพฤติกรรมได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการที่จะกระทำหรือเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น ความต้องการเรียนเพื่อต้องการความรู้ ทำงานเพราะต้องการความสนุกและความชำนาญ ซึ่งความต้องการหรือความสนใจพิเศษ ตลอดจนความรู้สึกรักใคร่หรือทัศนคติของแต่ละบุคคล จะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมขึ้น ซึ่งได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจ ความรัก ความศรัทธา เป็นต้น
2. การจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น สิ่งของหรือเกียรติยศ เงินเดือน ปรียญาบัตร ความก้าวหน้า รางวัล คำชมเชย

การแข่งขัน การดิเคียน ทำให้บุคคลมองเห็นเป้าหมาย จึงเร้าให้บุคคลเกิดความต้องการ และแสดงพฤติกรรมมุ่งสู่เป้าหมายนั้น

แรงจูงใจ สามารถแบ่งตามที่มาของแรงจูงใจ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. แรงจูงใจทางสรีระวิทยา (Physiological Motivation) แรงจูงใจด้านนี้ จะเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายทั้งหมด เพื่อให้บุคคลมีชีวิตอยู่ได้ จะเป็นความต้องการที่จำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ ต้องการน้ำ อาหาร พักผ่อน และปราศจากโรค เป็นต้น เราสามารถวัดระดับของความต้องการทางสรีระได้ จากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานของบุคคล คือ จากความมากน้อยของการกระทำ การเลือกกระทำ (ถ้าเลือกสิ่งใดแสดงว่าต้องการสิ่งนั้นมาก) การได้ตอบสนองสิ่งที่มาขัดขวาง

2. แรงจูงใจทางจิตวิทยา (Psychological Motivation) จะมีความสำคัญน้อยกว่าแรงจูงใจทางด้านสรีระวิทยา เพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิตน้อยกว่า แต่จะช่วยคนเราทางด้านจิตใจ ทำให้มีสุขภาพจิตดีและมีความสุขขึ้น แรงจูงใจประเภทนี้ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็นและการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการความรักและความเอาใจใส่

3. แรงจูงใจทางสังคมหรือแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ (Social Motivation) แรงจูงใจชนิดนี้ มักมีจุดเริ่มต้นส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตของบุคคล และเป้าหมายของแรงจูงใจชนิดนี้ มีความสัมพันธ์กับการแสดงปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อเรา ตัวอย่างของแรงจูงใจทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเรา ได้แก่

3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motives) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีและประสบความสำเร็จ ซึ่งได้รับการส่งเสริมมาตั้งแต่วัยเด็ก จากผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ฝึกหัดการช่วยเหลือตัวเองตามวัย จะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความต้องการความสำเร็จในชีวิตสูง การฝึกให้บุคคลมีความต้องการความสำเร็จ หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจึงมักเริ่มจากครอบครัวเป็นลำดับแรก

3.2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliative Motives) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ต้องการความเอาใจใส่ ความรักจากผู้อื่น เป็นต้น

3.3 แรงจูงใจต่อความนับถือตนเอง (Self-Esteem) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลปรารถนาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป และต้องการได้รับการยกย่องจากสังคม ซึ่งจะนำมาสู่ความรู้สึกนับถือตนเอง

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1983 อ้างถึงใน ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 194-195) ได้แยกแรงจูงใจของคนเรามาออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. แรงจูงใจที่จะมีชีวิตอยู่ (Survival Motives) เกิดขึ้นจากความต้องการทางร่างกาย เช่น อาหาร การพักผ่อนปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) คือ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น ความต้องการทางเพศ เป็นสิ่งสำคัญที่จะสืบทอดเชื้อสายของมนุษย์ แต่ไม่ใช่สิ่งจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์

3. แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว (Ego-integrative Motives) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง การตัดสินใจและความตั้งใจไปสู่เป้าหมายในชีวิต

ประเภทของแรงจูงใจทางสังคม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 196-197) ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจทางสังคมมีอยู่ 4 ประเภทคือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) คือ แรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้รับความสำเร็จ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความมานะพยายาม อดทน ทำงานมีแผน ตั้งระดับความหวังไว้สูง และพยายามเอาชนะสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ ส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำมีลักษณะของการทำงานที่ไม่มีเป้าหมาย หรือตั้งเป้าหมายไว้ง่าย ๆ เพราะจะกลัวความล้มเหลวในการทำงาน

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น เนื่องจากมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม สังคมจะสงบสุขและน่าอยู่ก็ต่อเมื่อบุคคลในสังคมมีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive) เมื่อคนเรามีความไม่พอใจ ถูกขัดใจ ย่อมมีการแสดงออกถึงความรู้สึกนั้น อาจมีการก้าวร้าวด้วยวาจา เช่น คำด่า หรือก้าวร้าวด้วยการกระทำ เช่น ทำลายข้าวของ ทำร้ายร่างกาย ความก้าวร้าวเกิดจากต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดของตน

4. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Dependency Motive) จะเป็นแรงจูงใจที่ต้องการความช่วยเหลือ การสนับสนุน คำปรึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และการทำงาน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจที่สำคัญในการเรียนการสอน คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียน ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิตในอนาคตต่อไป

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของแอทกินสัน

แอทกินสัน (Atkinson, 1974 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 197-199) อธิบายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า ในสถานการณ์หนึ่งผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะมีความพยายามที่จะ

ทำงานนั้นให้สำเร็จโดยการเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ถ้าผลงานสูงกว่าหรือเท่าเกณฑ์มาตรฐานก็ถือว่าประสบความสำเร็จตามความคิดของเขา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะขึ้นอยู่กับ 3 องค์ประกอบคือ

1. ความคาดหวัง (Expectation) หมายถึง การคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าถึงผลการกระทำของตน คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะคาดการณ์ล่วงหน้าถึงความสำเร็จของงาน

2. สิ่งล่อใจ (Incentive) ความพึงพอใจที่ได้รับจากการทำงาน เช่น งานที่คนสนใจ ถนัด มีผลตอบแทนสูง ถ้ามีสิ่งล่อใจเป็นที่พอใจของบุคคลก็จะทำให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงด้วย

3. แรงจูงใจจากความพึงพอใจ ในการแสวงหาความสุขและหลีกเลี่ยงความผิดหวัง คนเรากระทำการใดก็ย่อมหวังได้รับความสุขความพอใจกับการกระทำ ไม่ต้องการความสำเร็จ และกลัวความล้มเหลว คนที่ต้องการความสำเร็จมากก็จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และคนที่กลัวความล้มเหลวมาก ก็จะพยายามหลีกเลี่ยงงานที่ตนคิดว่าทำไม่ได้ ซึ่งจะเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นจึงอยู่ที่

ก. เพิ่มความต้องการความสำเร็จและลดความกลัวความล้มเหลว ซึ่งจำเป็นที่ผู้ปกครองหรือครูต้องจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้ประสบความสำเร็จซ้ำ ๆ ติดต่อกันเป็นเวลานาน

ข. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่ายากแต่เรียนไม่ยากจนเกินไป จะทำให้เขาคิดและเชื่อว่า เขามีโอกาสประสบความสำเร็จได้ โดยครูใช้วิธีแบ่งงานหรือบทเรียนออกเป็นตอนเป็นหน่วย และให้ฝึกหัดทำทีละหน่วย เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้แล้วจึงจะฝึกในขั้นต่อไป วิธีนี้นักเรียนจะไม่เกิดความรู้สึกว่ายากจนยากและซับซ้อน ส่วนการฝึกทักษะนั้น ต้องสร้างความมั่นใจให้นักเรียนมีกำลังใจและมีแรงจูงใจในการฝึกเพิ่มมากขึ้น การฝึกหัดทักษะควรฝึกหลาย ๆ อย่างที่จำเป็นสำหรับการเรียน รวมทั้งครูควรจะให้คำปรึกษาและชี้แนะช่องทางที่จะช่วยให้นักเรียนได้ทำงานให้สำเร็จได้ง่ายและสะดวกกว่าที่เขาคิด

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 199-202) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้กล่าวถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ว่าเป็นความต้องการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ถือว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของตนเอง เขาได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานทางวัฒนธรรมสังคม และการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งผลของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อสังคมด้วย เขามีความคิดว่าการอบรมเลี้ยงดูและวัฒนธรรมของสังคมที่เน้นความสำเร็จ คือ ที่มาของสังคมที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมในสังคมที่เห็นความสำเร็จจะทำให้พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูลูก โดยเน้นความสำเร็จตามปทัสสถานของสังคม พ่อแม่จะพยายามฝึกฝนให้เด็กช่วยตัวเอง ฝึกการคิดแก้ปัญหา และการให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่มุ่งความสำเร็จในการเรียน และการทำงาน การอบรมเลี้ยงดู ดังกล่าวจะพัฒนาให้เด็กเจริญเติบโตเป็นคนที่ต้องการความสำเร็จ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงด้วย

ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ

1. มีความกล้า กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญกับความสำเร็จ หรือความล้มเหลว
2. มีความมุ่งมั่นพยายาม ชอบทำงานที่ท้าทายความคิดและความสามารถ
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง
4. มีความรอบรู้ในการตัดสินใจ และติดตามผลการตัดสินใจของตนเอง
5. มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำ
6. มีความสามารถที่จะเลือกทำงานที่จะประสบความสำเร็จได้มาก และด้วยความสามารถที่มีอยู่

ส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำจะมีคุณลักษณะที่ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมา

แมคเคลเลนดี้ได้พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ก่อนข้างสูง การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวของเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูแบบเดินสายกลาง ไม่ใช้อำนาจบาตรใหญ่ ไม่ตามใจเด็กจนเกินไป ไม่เลวร้ายเกินไป ให้เด็กทำในสิ่งที่เกินความสามารถของเขา ไม่วางมาตรฐานความสำเร็จไว้สูงหรือต่ำเกินไป ส่งเสริมให้เด็กช่วยตัวเองให้ทำอะไร ๆ ได้เองตั้งแต่ยังเด็ก พ่อแม่ครูให้ความรักความอบอุ่นและสนับสนุนแก่เด็กเมื่อเขาประสบความสำเร็จด้วยตนเอง ซึ่งแมคเคลเลนดี้พบว่าการเลี้ยงดูแบบนี้จะช่วยสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับเด็ก

เขายังเชื่อว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาได้ในตัวของเด็กและบุคคล โดยการจัดโปรแกรมการเรียนและการฝึกอบรม ที่เน้นเรื่องการเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรม บุคลิกภาพ กระบวนการฝึกอบรมเพื่อเรียนรู้และพัฒนาแรงจูงใจมีดังนี้

1. สร้างความเชื่อและให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายร่วมกันว่า เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้ว จะเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมให้เป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยงานที่ใช้ฝึกอบรมนั้นจะต้องพยายามสร้างความสำเร็จเป็นขั้น ๆ ไป ในการทำงานควรตั้งเป้าหมายเป็นขั้นตอน และพยายามทำงานในแต่ละขั้นตอนให้สำเร็จ ก็จะมีกำลังใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

2. ให้ผู้เรียนเห็นว่าในสังคมมีบุคคลตัวอย่าง ที่เขาทำงานดีหรือที่เขาประสบความสำเร็จ มนุษย์เราชอบการเลียนแบบ มีความพยายามอยู่แล้วและไม่ต้องการด้อยกว่าคนอื่น ดังนั้นถ้านักเรียนได้ตัวอย่างที่ดีสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างเขาจะสร้างกำลังใจในการเรียนและทำงาน

3. แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า สังคมเราต้องการคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง การที่จะมีคุณลักษณะเช่นนั้น เราจะต้องสร้างนิสัยที่ดีในการเรียนและการทำงาน สร้างภาพพจน์ให้กับตนเอง มีการสำรวจจุดบกพร่องในการทำงานของเรา และตั้งใจแน่วแน่ที่จะปรับปรุงความรับผิดชอบ วินัยในตนเอง จัดตารางการทำงานอย่างมีระเบียบ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง เป็นต้น

ความสามารถเปลี่ยนบุคลิกภาพ เจตคติและพฤติกรรมให้เป็นคนที่สังคมต้องการ และสอดคล้องกับ
ปทัสถาน และค่านิยมของสังคม ก็จะพัฒนาตนเองเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากขึ้นกว่าเดิม

4. พยายามควบคุมความอ่อนแอและทอดทิ้ง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของความสำเร็จ
ผู้ที่มีชื่อเสียงของโลกประสบความสำเร็จ เพราะเขาเป็นคนมุ่งมั่นอนาคตและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
นอกจากนี้บรรยากาศของการเรียนรู้ก็ควรจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น มีความเป็นมิตร ไม่เคร่งเครียด และ
ไม่วิตกกังวลจนเกินไป

ครูสามารถนำแนวทางของแมกเคลแลนดมาใช้ ในการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับ
ผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเห็นผลดีของการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จัดให้ผู้เรียนเข้าใจถึง
วิธีคิด พุด และทำโดยการสัมภาษณ์ พบปะพูดคุยกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน จัดให้
ผู้เรียนสังเกตวิธีการทำงานโดยเปรียบเทียบกับตนเอง โดยมีครูคอยให้กำลังใจ ให้การเสริมแรงโดยครู
ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

ก. การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น เช่น ความรับผิดชอบ
ความเชื่อมั่นในตนเอง การรู้จักตนเองและเข้าใจตนเอง ประสบการณ์ของความสำเร็จและความ
ล้มเหลว การมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ครูควรพัฒนานักเรียนในคุณลักษณะบางอย่างดังกล่าวควบคู่ไป
กับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ข. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ครูควรจะได้มี
การทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง เพื่อให้ทางบ้านได้ช่วยฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง และเป็นตัวของ
ตัวเอง รวมทั้งการคาดหวังให้เด็กได้ทำงานในสิ่งที่ไม่ยากเกินไปและง่ายเกินไป พ่อแม่ควรจะได้
แสดงความรักและความเอาใจใส่ สนับสนุนเป็นรางวัลสำหรับการทำงาน และการปฏิบัติตัว
ของลูก ได้พยายามทำงานนั้นด้วยความตั้งใจ

การวัดภาวะการรับรู้

อาร์ พันธ์มณี (ม.ป.ป., หน้า 183) กล่าวว่าไว้ว่าเราไม่สามารถจะวัดการรับรู้ได้โดยตรง
เพราะเราไม่สามารถมองเห็นการรับรู้ นักจิตวิทยาจึงต้องใช้วิธีสังเกต และอนุมานจากพฤติกรรม
และได้คิดวิธีต่าง ๆ ที่จะวัดปริมาณของการรับรู้ ที่สำคัญมี 3 วิธีคือ

1. วัดจากอัตราการเคลื่อนไหวทั่วไป (General Activity Level) ลักษณะอย่างหนึ่งของ
การรับรู้ คือ ให้พลังแก่พฤติกรรม ดังนั้นถ้ามนุษย์หรือสัตว์ได้รับการรับรู้มาก ก็จะอยู่ในสภาวะ
ตื่นตัว และการกระตือรือร้นในการแสดงพฤติกรรมมากด้วย

2. วัดจากอัตราการทำกิจกรรม (Performance Rate) โดยดูว่าคนหรือสัตว์ใช้ความพยายาม
จะทำให้บรรลุจุดหมายมากน้อยเพียงใด ถ้าได้รับการรับรู้มากก็จะใช้ความพยายามมากด้วย

3. การวัดจากการเอาชนะอุปสรรค (Overcoming an Obstacle) การที่คนหรือสัตว์พยายาม
จะให้บรรลุเป้าหมายนั้น ในบางครั้งจะต้องประสบอุปสรรคต่าง ๆ ถ้าได้รับการรับรู้มาก ก็ย่อม

ใช้ความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคมากด้วย จากการทดลองพบว่าหนูตัวเมียที่ถูกพรากจากลูกอ่อนของมัน จะยอมทนความเจ็บปวดในการฝ่าแวงไฟฟ้าไปหาลูก หรือถ้าหิวมาก ๆ จะยอมฝ่าแวงไฟฟ้าไปอาหาร เป็นต้น

องค์ประกอบที่มีผลต่อแรงจูงใจ

อริ พันธ์มณี (ม.ป.ป., หน้า 192-197) ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจมีผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเป็นอันมาก เพราะการที่บุคคลเกิดแรงจูงใจในการที่จะกระทำพฤติกรรม ย่อมจะทำให้พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ มีประสิทธิภาพและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมากกว่าบุคคลที่ไม่เกิดแรงจูงใจ ลักษณะของแรงจูงใจของบุคคล จึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของแต่ละบุคคล ทุกคนจะมีธรรมชาติของตนแตกต่างกับคนอื่น หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งจะประกอบด้วย

1.1 แรงขับ แรงขับของบุคคลจัดว่าเป็นพื้นฐานของการเกิดพฤติกรรม แรงขับเป็นสภาวะที่เกิดจากความไม่สมดุลภายในของร่างกายของมนุษย์ เช่น สภาวะความต้องการอาหาร น้ำ สภาวะความตึงเครียด ความรู้สึกเจ็บปวด เป็นต้น เมื่อบุคคลเกิดภาวะขาดความสมดุลในร่างกายขึ้น จะทำให้บุคคลพยายามที่จะทำให้ร่างกายเกิดความสมดุล จึงเกิดแรงขับขึ้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแรงจูงใจของบุคคลเพื่อให้สภาวะของร่างกายอยู่ในสภาวะสมดุล แรงขับเกิดขึ้นได้จากลักษณะ 2 ประการคือ

ก. แรงขับที่เกิดขึ้นจากภายในร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความง่วงนอน เป็นต้น

ข. แรงขับที่เกิดขึ้นจากภายนอกร่างกาย เช่น การได้รับความเจ็บปวดจากสิ่งเร้าภายนอก ร่างกาย เช่น การได้รับความเจ็บปวดจากสิ่งเร้าภายนอก สภาวะความกดดันจนทำให้บุคคลเกิดความตึงเครียด เป็นต้น

1.2 ความวิตกกังวล จากการศึกษพบว่า ความวิตกกังวลจะมีผลต่อการเรียนรู้หรือการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจสูงมาก มักจะมีการกระทำหรือพฤติกรรมด้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มีความกังวลใจ และเมื่อศึกษาต่อไปได้พบว่า กลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจน้อยจะได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ส่วนกลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจสูงแม้จะได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าก็ไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้

ความวิตกกังวลใจจะมีความแตกต่างไปในแต่ละบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มมากขึ้น มีประสบการณ์เพิ่มขึ้นย่อมจะเกิดความวิตกกังวลเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากเด็กเล็กๆ จะไม่มีความกังวลใจแต่จะมีความกลัว เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นความกลัวจะลดน้อยลงไปกลายเป็นความวิตกกังวลเพิ่มมากขึ้นมาแทนที่

2. สถานการณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละสิ่งแวดล้อมย่อมจะส่งผลทำให้บุคคลเกิดแรงงใจได้แตกต่างกัน เป็นต้นว่า จะส่งผลให้บุคคลเกิดความสับสนวุ่นวายหรืออื่น ๆ และวัฒนธรรมแต่ละสังคมย่อมจะส่งผลให้พัฒนาการของผู้เรียนมีความแตกต่างกันไปด้วย ลักษณะสถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อแรงงใจ ได้แก่

2.1 การแข่งขัน หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่มีความปรารถนาจะเอาชนะผู้อื่นหรือความปรารถนาจะทำให้ตนเองมีสภาพการณ์ที่ดีขึ้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นความรู้สึกที่มีความต้องการการแข่งขันหรือเอาชนะผู้หนึ่งผู้ใด หรือทำตัวให้ดีขึ้นจัดเป็นเรื่องของการแข่งขัน นั้นแสดงว่าเกิดแรงงใจในการแสดงพฤติกรรม ลักษณะการแข่งขันจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ

ก. การแข่งขันกับตนเอง เป็นการแข่งขันที่ทำให้ตนเองดีขึ้น ด้วยความเต็มใจ และความต้องการของตนเอง ไม่มีผู้ใดจะมาบังคับให้เกิดพฤติกรรม และเป็นความปรารถนาของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ

ข. การแข่งขันกับบุคคลอื่น เป็นความรู้สึกที่ต้องการเอาชนะบุคคลอื่นต้องการให้ตนเองอยู่เหนือกว่าบุคคลอื่น และมักจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนชนะผู้อื่นเสมอ

2.2 ความร่วมมือ หมายถึง แรงงใจที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแรงผลักดันทางสังคม เป็นลักษณะของการมีพฤติกรรมแบบประนีประนอม ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้งานหรือพฤติกรรมที่มุ่งปรารถนานั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ฉะนั้นความร่วมมือของบุคคลจัดว่าเป็นแรงงใจที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมต่างๆขึ้น

2.3 การตั้งเป้าหมาย หมายถึง การที่บุคคลได้มีการตั้งเป้าหมายในชีวิตไว้อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีความพยายามที่จะกระทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนได้ตั้งความหวังไว้ แต่ในบางครั้งแม้ว่าบุคคลจะมีการตั้งเป้าหมายไว้ก็ตาม แต่บุคคลนั้นก็ไม่สามารถจะกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ก็ได้ ด้วยเหตุนี้ การตั้งเป้าหมายชีวิตจึงเป็นแรงงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ลักษณะของการตั้งเป้าหมายมี 2 ลักษณะ คือ

ก. เป้าหมายรวม เป็นเป้าหมายที่มักจะมีเป้าหมายย่อย ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น มีเป้าหมายในชีวิตว่า จะต้องเป็นนักวาทศิลป์ที่มีชื่อเสียงของโลก แต่ในขณะนี้อายุน้อยและเรียนหนังสืออยู่ จึงมีเป้าหมายย่อยๆ หลายเป้าหมายรวม นั่นคือ

- จะวาทศิลป์ให้ชนะการแข่งขันจนได้รับรางวัล
- จะวาทศิลป์เพื่อให้ได้รับคำชมเชยจากครู
- จะแสดงความสามารถในการวาทศิลป์เพื่อให้เพื่อนยอมรับ

ข. เป้าหมายระยะไกล เป็นเป้าหมายที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายใดจุดมุ่งหมายหนึ่งโดยเฉพาะ การตั้งเป้าหมายระยะไกลนี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางด้านสมองพอสมควร

จะไม่เกิดขึ้นในเด็กเล็ก ๆ ดังนั้นเป้าหมายระยะไกลอาจจะเป็นประโยชน์สำหรับเด็กในวันหนึ่งข้างหน้า อาจจะเป็นวัน สัปดาห์ เดือน ปี หรือหลายปีก็ได้

2.4 การตั้งความทะเยอทะยาน เป็นการตั้งความคาดหวังสูงไว้ เช่น เด็กบางคนมีความหวังว่า ต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงเก่าแก่ของประเทศไทย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลก็คือ ทำให้เด็กคนนั้นเกิดความมูานะ มีความพยายามอย่างมากเพื่อที่จะให้ได้ศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาแห่งนั้น นั่นแสดงว่า การตั้งความหวังหรือการเกิดความทะเยอทะยานจึงเป็นแรงจูงใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น แต่ถ้าบุคคลตั้งความทะเยอทะยานสูงเกินความสามารถของตนเองแล้ว จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกล้มเหลวได้ง่าย ทำให้ไม่มีแรงจูงใจหรือเกิดความท้อถอยในการทำงานนั้นได้ง่าย หรือถ้าบุคคลตั้งความคาดหวังไว้ต่ำกว่าความสามารถของตนเอง ก็ทำให้บุคคล ไม่มีแรงจูงใจพอที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ต่อไป เพราะเหตุว่าคนได้ประสบความสำเร็จในงานนั้น ๆ ง่ายเกินไป อย่างไรก็ตาม การตั้งระดับความทะเยอทะยานและการตั้งเป้าหมายยังขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

2.4.1 ความยาก งานนั้นมีความยากมาก จนกระทั่งบุคคลไม่สามารถมองเห็นหนทางที่จะทำงานสำเร็จได้

2.4.2 ความง่าย งานนั้นมีความง่ายจนเกินไป ทำให้ไม่มีความรู้สึกอยากจะทำงาน

2.4.3 ความมั่นใจ บุคคลขาดความมั่นใจที่จะตั้งเป้าหมายในชีวิต หรือขาดความมั่นใจที่จะตั้งความคาดหวังหรือความทะเยอทะยาน

2.4.4 ความมุ่งหมายต่ำ ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต หรือตั้งความทะเยอทะยานไว้ต่ำเกินความเป็นจริง หรือต่ำกว่าความสามารถของบุคคล

2.4.5 คำแนะนำ บุคคลมักขาดคำชี้แนะอย่างถูกต้อง เกี่ยวกับการตั้งความหวังหรือการตั้งเป้าหมายในชีวิต

3. ความเข้มของแรงจูงใจ โดยปกติแล้วลักษณะความเข้มของแรงจูงใจ ในแต่ละบุคคลย่อมจะมีความแตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับลักษณะต่อไปนี้

3.1 การเสริมแรง หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแล้วให้มีความคงทนถาวร หรือเกิดซ้ำๆ การเสริมแรงมี 2 ลักษณะ คือ

3.1.1 การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าแล้วเกิดความพอใจ เช่น การให้รางวัล การยกย่องชมเชย การให้รางวัล เป็นต้น การเสริมแรงทางบวกนั้นอาจจะมีผลดีและผลเสียในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างมาก เช่น บุคคลที่ได้รับรางวัลจะมีความรู้สึกว่าได้ประสบผลสำเร็จ แต่เด็กคนอื่นๆ ที่ไม่ได้รับรางวัลอาจเกิดความรู้สึกคับข้องใจ ฉะนั้นในเรื่องของรางวัลจึงมีข้อควรระวังดังนี้

3.1.1.1 การให้รางวัลจะมีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อต้องการ

รางวัลหรือยึดติดกับรางวัล

3.1.1.2 ถ้าปราศจากรางวัลแล้วจะมีผลทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนลดลงอย่างรวดเร็ว

3.1.2. การเสริมแรงทางลบ หมายถึง การที่บุคคลถูกนำสิ่งที่ไม่พอใจออกไปแล้วทำให้บุคคลพอใจ เช่น การลงโทษ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวด ความอับอาย เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ ข้อสังเกตในการใช้การเสริมแรงทางลบ คือ การลงโทษจะเป็นการป้องกันมิให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอีกต่อไป การลงโทษอาจจะมีผลทำให้พฤติกรรมอื่นเข้ามาแทน

3.2 ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกสนใจที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใด ๆ ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความสนใจของบุคคลนั้นประการหนึ่ง ถ้าบุคคลไม่มีความสนใจย่อมจะทำให้เกิดพฤติกรรมได้ค่อนข้างยาก สาเหตุที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจ ได้แก่

3.2.1 ความถนัดหรือพรสวรรค์ เป็นความสามารถที่อยู่ในตัวของบุคคลมาตั้งแต่กำเนิด ความสนใจลักษณะนี้ ถ้าได้รับการสนับสนุนหรือได้รับความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง จะทำให้บุคคลสามารถทำงานหรือมีพฤติกรรมที่ดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.2.2 ความสำเร็จ เป็นความสนใจที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้บุคคลได้หันมาให้ความสนใจในสิ่งที่ตนได้รับ

จากทฤษฎีจิตสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีแรงจูงใจ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งจะมี ความเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังที่ได้กล่าวมาข้างแล้ว เราจะเห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวมีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ตอนที่ 2 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งในงานวิจัยนี้ต้องการจะศึกษาความสัมพันธ์ มีดังนี้

มโนคติแห่งตนทางบวก (Positive Self-Concept)

ความหมายและแนวคิดของมโนคติ

องค์ประกอบสำคัญ ที่ส่งเสริมความเข้าใจตนเองและผู้อื่นประการหนึ่ง คือ มโนคตินักจิตวิทยาที่เชื่อเรื่อง “คน” เชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกมาเป็นผลจากมโนคติ ซึ่งมีนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า มโนคติ ไว้ดังนี้

สติกส์ และคอมบี้ (Snygg & Comb, 1959 cite in Roy, 1976) ให้ความหมายว่า มโนคติเป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรม ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการพัฒนามโนคติที่เหมาะสม เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงทางจิตใจ

ลาซารัส (Lazarus, 1963, p. 473) กล่าวว่า มโนคติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง ซึ่งบุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่ตนเป็นอยู่

ฟิทท์ (Fitt, 1972) ให้ความหมายของมโนคติว่า เป็นความรู้สึนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม และการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม

สจวต และซันดีน (Stuart & Sundeen, 1983, p. 352) ให้ความหมายของมโนคติว่า เป็นผลรวมของการรับรู้ที่บุคคลมีต่อตนเองในทุกอย่าง ทั้งความเชื่อ ความนึกคิด การยอมรับตนเองในด้านรูปร่างลักษณะ และความสามารถทุก ๆ ด้านของบุคคล อันเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบุคคลที่มีความหมายในชีวิตของเขา

สรุปว่า มโนคติ หมายถึง รากฐานของความคิด ความเชื่อ อารมณ์ ความรู้สึก การยอมรับตนเอง ทั้งในด้านรูปร่างลักษณะ ความมีคุณค่าในตนเอง และความสามารถทุกด้านที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ

องค์ประกอบของมโนคติ

มีผู้ที่แบ่งองค์ประกอบของมโนคติไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ฟิทส์ (Fitt, 1965 อ้างถึงใน กัลยา ไผ่เกาะ, 2537) ได้แบ่งองค์ประกอบของมโนคติออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. มโนคติ ที่พิจารณาโดยใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ (Internal Frame of Reference) ซึ่งจะประกอบไปด้วย

1.1 มโนคติด้านความเป็นเอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง ความเห็นเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนอย่างไร เช่น ฉันเป็นมิตรกับใครไม่ได้ง่าย ๆ หรือฉันเข้ากับคนอื่นได้ดี เป็นต้น

1.2 มโนคติด้านความพึงพอใจในตนเอง (Self Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับในตนเอง เช่น ฉันเก่งเท่าที่ฉันอยากจะเก่งแล้ว เป็นต้น

1.3 มโนคติด้านพฤติกรรมที่แสดงออก (Behavior) หมายถึง การรับรู้ และความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองในการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เช่น ฉันเป็นคนขี้ขลาด เป็นต้น

2. มโนคติ ที่พิจารณาโดยใช้บุคคลอื่นเป็นเกณฑ์ (External Frame of Reference) ประกอบด้วย

2.1 มโนคติด้านร่างกาย (Physical Self) หมายถึง ความคิดเห็นที่บุคคลอื่นมีต่อตนเองในด้านรูปร่างหน้าตา สุขภาพ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ เช่น เป็นคนแข็งแรง เป็นต้น

2.2 มโนคติด้านศีลธรรม (Moral-Ethical Self) หมายถึง ความคิดเห็นที่บุคคลอื่นที่มีต่อตนเองในด้านความสัมพันธ์กับศาสนา ความเชื่อมั่นในศาสนา ความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนดีหรือคนเลว ความมีคุณค่าทางศีลธรรม เช่น ฉันเป็นคนซื่อสัตย์ ฉันไม่พุดปด เป็นต้น

2.3 มโนมิตีด้านส่วนตัว (Personal Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับคุณค่าตนเอง รวมทั้งความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง การประเมินบุคลิกภาพตนเองโดยไม่รวมลักษณะด้านร่างกายและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น ฉันเป็นคนร่าเริง ฉันเป็นคนใจเย็น เป็นต้น

2.4 มโนมิตีด้านครอบครัว (Family Self) หมายถึง ความพอใจและค่าที่มีคุณค่าที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว มีสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครอบครัว หรือมีความห่างเหินกับครอบครัว เช่น ฉันเป็นคนสำคัญของครอบครัว เป็นต้น

2.5 มโนมิตีด้านสังคม (Social Self) หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองในด้านการสร้างสัมพันธภาพและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม เช่น ฉันไม่เก่งด้านสมาคมเลย เป็นต้น

เซอร์ล็อก (Hurlock, 1967, pp. 22-23) ได้แบ่งมโนมิตีออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ตนตามความเป็นจริง
2. ตนตามสถานการณ์
3. ตนตามสังคม
4. ตนตามอุดมคติ

ไวลีย์ (Wylei, 1968, p. 741) ได้แบ่งมโนมิตีออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. มโนมิตีแห่งตนตามอัตภาพ (Actual-Self-Concept) คือ มโนมิตีหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนว่าตนเป็นอย่างไร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1.1 มโนมิตีแห่งตนตามอัตภาพที่รับจากสังคม (Social-Self-Concept) คือ ทักษะคติหรือมโนมิตีเกี่ยวกับตนว่าคนอื่น ๆ ในสังคมรู้ว่าตนเป็นอย่างไร

1.2 มโนมิตีแห่งตนตามอัตภาพที่ตนเองรับรู้จากตนเอง (Private-Self-Concept) คือ ทักษะคติหรือมโนมิตีเกี่ยวกับตนเองว่า ตนเป็นอย่างไร

2. มโนมิตีตามปณิธาน (Ideal-Self-Concept) คือ ทักษะคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองว่า อยากเป็นตามอุดมคติอย่างไร เช่น ฉันอยากเป็นคนสวยที่สุด ฉันปรารถนาจะมีความสุข เป็นต้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

2.1 มโนมิตีแห่งตนตามปณิธานของตนเอง (Own- Ideal-Self-Concept) คือ ทักษะคติหรือมโนมิตีเกี่ยวกับตนว่า ตนอยากเป็นตามอุดมคติอย่างไร

2.2 มโนมิตีแห่งตนตามปณิธานของสังคม (Concept of Other's Ideal for One) คือ ทักษะคติหรือมโนมิตีเกี่ยวกับตนว่า อุดมคติของคนอื่น ๆ ในสังคมตั้งไว้กับตนอย่างไร

การประเมินค่าตนเองตามความเป็นจริง (Realistic Self-appraisal)

มาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ออกเป็น 5 ประเภท คือ ความต้องการทางสรีระ ความต้องการความมั่นคง ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและความเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า และความต้องการรู้จักตนเองอย่าง

แท้งจริง มาสโลว์ อธิบายว่า ความต้องการที่เรียกว่า ความต้องการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง เป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตน จะกล้าที่จะตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิต รู้จักค่านิยมของตนเอง มีความจริงใจต่อตนเอง ปราศจากที่จะเป็นคนที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ และอารมณ์ความรู้สึกยอมรับตนเองทั้งส่วนดีส่วนเสียของตน ที่สำคัญที่สุดก็คือ การมีสติที่จะยอมรับว่าตนใช้กลไกในการป้องกันตนในการปรับตัว และพยายามเลิกใช้ เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต เผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย น่าตื่นเต้น และมีความหมาย กระบวนการที่จะพัฒนาตนเองเต็มตามที่ตามศักยภาพของตน เป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดจบ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน

ปาลิโต (PaliTo, 1977, p. 72) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นการประเมินค่าของตนเองตามที่ตนคิด อันประกอบไปด้วยความรู้สึกที่เชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถและคุณค่าของตนเอง

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1967, pp. 4-5) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองหมายถึง การประเมินหรือตัดสินคุณค่าจากการกระทำของแต่ละบุคคลแสดงออกมาในทัศนคติของการยอมรับหรือการไม่ยอมรับตนเองและชี้ให้เห็นถึงความเชื่อของแต่ละบุคคลว่า ตนมีความสามารถ มีความสำคัญ มีความสำเร็จและมีคุณค่า

ระจิตแก้ว เล็กอุทัย (2542 หน้า 14) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นการพิจารณาและตัดสินประเมินคุณค่าตนเองด้วยความเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความสามารถ มีความสำคัญประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคมเป็นที่ยอมรับของตนเองและบุคคลรอบข้าง

อรอุมา สงวนบุญชาติ (2544 หน้า 10-11) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นการพิจารณาตัดสินค่าของตนเองตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเอง ทั้งในด้านดีและด้านไม่ดีในเรื่องต่างๆ เช่น การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จล้มเหลว การปฏิเสธตนเอง การพึ่งตนเองคิดว่าตนเองมีค่าในสังคม ตลอดจนคิดว่าตนเองได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นในสังคม

จากแนวคิดข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การประเมินค่าตนเองตามความเป็นจริง หมายถึง การตัดสินใจในการกำหนดแนวทางของตนเอง โดยการยอมรับตนเองทั้งส่วนดีและส่วนเสีย สามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่ได้ และยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้อย่างไม่มีอคติ

แรงจูงใจทางวิชาการ (Academic Motivation)

แรงจูงใจ หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้น หรือ ชี้ทางให้บุคคลกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แรงจูงใจที่เกิดขึ้น จึงเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้คนเกิดความกระตือรือร้นในการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือประกอบกิจการงานเพื่อ

นำไปสู่จุดหมายปลายทางที่ประสงค์ คือ ความสำเร็จ แรงจูงใจมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลตลอดเวลา

แรงจูงใจในการเรียนรู้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 202-205) กล่าวว่าไว้ว่า ประสิทธิภาพในการเรียนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายองค์ประกอบ แรงจูงใจเป็นแรงเสริมที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอก เป็นขวัญและกำลังใจในการเรียนรู้และการทำงาน ครูสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆของนักเรียนให้บังเกิดผลดีจึงต้องมีการพัฒนาแรงจูงใจสร้างขวัญและกำลังใจ การจัดสภาพการเรียนและการทำงาน รวมทั้งการให้บทเรียนที่เหมาะสมกับสติปัญญาความสามารถของผู้เรียน ดังนี้

1. แรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ครูควรจะพยายามปรับบทเรียน และสภาพห้องเรียนที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่นักเรียนด้วยปัจจัย 2 ด้าน คือ แรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายในทั้งสองปัจจัยนี้มีความสำคัญพอๆกัน ผู้เรียนต้องการคำชม รางวัล เกียรติ การยอมรับ และความก้าวหน้าซึ่งเป็นกำลังใจและเป็นเครื่องล่อในการเรียนรู้ ในขณะที่ความพึงพอใจ ความสำเร็จ ความต้องการที่จะได้ก้าวหน้าก็เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เช่นกัน

แรงจูงใจภายนอก ได้แก่ ผลของการเรียนรู้ การได้รู้ผลและความสำเร็จของสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว เป็นแรงจูงใจภายนอก หากผลของการเรียนรู้เช่น คะแนนสอบทำให้เกิดกำลังใจถ้าสอบได้ แต่ถ้าสอบตกก็เกิดการเสียกำลังใจ รางวัลและการลงโทษ ซึ่งจากผลการทดลองของเซอร์ล็อก (Hurlock, 1925 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 203) เรื่องรางวัลและการลงโทษ พบว่ามีผลต่อกำลังใจในการเรียน โดยเขาแบ่งการทดลองเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม กลุ่มชมเชย กลุ่มคำหนิ และกลุ่มทะเลย์ ผลจากการวิจัยพบว่าในวันแรกของการทดลอง ผลการเรียนของทั้ง 4 กลุ่มอยู่ในระดับเดียวกัน แต่ต่อมากลุ่มชมเชยมีผลการเรียนที่ก้าวหน้า ตามด้วยกลุ่มคำหนิ แต่กลุ่มควบคุมและกลุ่มทะเลย์ผลการเรียนเลวลง แต่เมื่อเวลาผ่านไป กลุ่มชมเชยจะมีผลการเรียนดีกว่าทุกกลุ่ม จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนต้องการรู้ผลของการเรียนทั้งจากการชมเชยและการคำหนิ แต่การชมเป็นการให้กำลังใจที่ทำให้ผลการเรียนดีขึ้นกว่าการติเพียงอย่างเดียว ในสถานการณ์ทั่วไป นักเรียนต้องการกำลังใจจากครู ในขณะเดียวกันก็ต้องการคำแนะนำจากครูให้แก้ไขสิ่งที่ทำไม่ถูกต้องเช่นกัน

แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น อยากสำรวจตรวจสอบ อยากจัดการ ซึ่งความอยากนี้มาสโลว์ (Maslow) ถือว่าเป็นความต้องการความสำเร็จในชีวิต ทำให้มนุษย์แสวงหาสิ่งที่ตนเองต้องการ และพอใจที่ตนเองได้พบและได้ทำ ครูจะพบว่าเด็กไม่ชอบความอยู่นิ่ง การให้เด็กอยู่นิ่ง ๆ และไม่ให้ซักถามจึงขัดกับความต้องการและแรงจูงใจของเด็ก เด็กเป็นผู้ต้องการแสวงหาความอยากรู้อยากเห็น หากครูได้ใช้ความอยากรู้อยากเห็นอยากทดลองของผู้เรียนให้ถูกทางและเป็นการเรียนในสิ่งที่เขาสนใจ ก็จะทำให้เขาได้ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่เขาต้องการอีกด้วย

2. ลักษณะของบทเรียน บทเรียนหรืองานที่ให้ผู้เรียนทำ อาจทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้นหรือต่ำลงก็ได้ เช่น ความยากง่ายของบทเรียน ความยากง่ายนี้อาจวัดจากทักษะของผู้เรียนเอง ความยากง่ายนี้จะสัมพันธ์กับความสามารถ ความต้องการ ความพอใจของผู้เรียนแต่ละคน บทเรียนอย่างเดียวกัน อาจยากไปสำหรับนักเรียนคนหนึ่งและอาจง่ายไปสำหรับนักเรียนอีกคนหนึ่งก็ได้ นอกจากนี้ ความน่าสนใจของบทเรียนก็มีผลในด้านแรงจูงใจ บทเรียนหรืองานที่ทำทาสความสามารถ งานที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกทำงานที่มีค่าตอบแทน งานที่สร้างชื่อเสียง เป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะทำให้สำเร็จ

3. ความคาดหวัง เป็นความคาดหวังที่มาจากกลุ่ม เช่น เพื่อน นักเรียนคาดหวังจากครูพ่อแม่ และความคาดหวังของตนเองทั้ง 3 กลุ่ม จะมีลักษณะต่างกัน คือ

ความคาดหวังจากกลุ่ม เป็นเสมือนปทัสถานที่ทำให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มถูกกระตุ้นให้คล้อยตาม และพยายามที่จะทำตาม ถ้าครูพยายามปลูกฝังค่านิยมในด้านความเชื่ออำนาจในตน ความพยายามและความสำเร็จให้แก่ นักเรียนทุกคนในชั้นเรียน ก็จะมีผลต่อการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนให้นักเรียนได้สนใจบทเรียน และตั้งใจเรียนมากขึ้น

ความคาดหวังของบุคคลสำคัญสำหรับนักเรียน เช่น พ่อแม่ ครู ถ้าหากพ่อแม่ และครูแสดงความเชื่อมั่นชื่นชมความสามารถของเด็ก เด็กคนนั้นก็จะรับรู้และมีพฤติกรรมคล้อยตาม นั่นคือ ไม่อยากให้พ่อแม่ ครูผิดหวัง นอกจากกรณีที่เขาทำไม่ได้ หรือเป็นสิ่งที่เขาไม่ชอบทำ โดยทั่วไปแล้วนักเรียนส่วนใหญ่จะมีเจตคติที่ดีต่อครู และอยากจะทำตามความต้องการของครู เพราะเป็นแรงจูงใจดังที่มาสโลว์ได้กล่าวถึง ความต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น เป็นแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

4. สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนและบรรยากาศของโรงเรียน ในชั้นเรียนมีกลุ่มเพื่อน ครู นอกห้องเรียนมีกลุ่มเพื่อน ครู คนอื่น ๆ ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งในชั้นเรียนและในโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมหรือบั่นทอนแรงจูงใจในการเรียนและการทำงานของนักเรียนได้ ดังนี้

ถ้านักเรียนได้รู้ว่าเวลาเรียนเวลาทำงาน มีเพื่อนและครูเป็นกำลังใจช่วยเหลือแนะนำ ก็จะเกิดกำลังใจในการเรียน ขณะเดียวกันถ้าเพื่อนกลั่นแกล้ง ครูดูมากเกินไปก็บั่นทอนความอยากเรียนของนักเรียนเช่นกัน

การยอมรับจากกลุ่มครูในด้านความสำเร็จของการเรียนเป็นกำลังใจให้อยากเรียน

การรับรู้ถึงผลการเรียน เช่น การทดสอบ การแข่งขันทำให้ผู้เรียนถูกกระตุ้น ให้อยากเรียน มีความพยายามมีแรงจูงใจในการเรียนและการทำงานได้

ระเบียบและกฎเกณฑ์ของโรงเรียน โรงเรียนที่เข้มงวดเกินไปด้านระเบียบ เช่น ระเบียบการแต่งกายโดยเฉพาะในวัยรุ่นทำให้เกิดความคับข้องใจ เกิดความขัดแย้งกับระเบียบที่หยุมหยิมเกินไป จะเป็นเหตุให้แรงจูงใจลดลง เพราะบรรยากาศของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการ

เรียนรู้ โรงเรียนสกรปรก เสียงยวดยานหนวหนู ห้องเรียนร้อนอบอ้าว ก็ไม่สร้างแรงจูงใจในการเรียนเช่นกัน

แรงจูงใจในการเรียนจึงเกิดจากปัจจัยในหลายด้าน การสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงในการเรียนและการทำงาน จึงต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ตั้งแต่ตัวผู้เรียนเอง และสภาพแวดล้อมประกอบด้วย

อรพินธ์ ชูชม (2523, หน้า 57-61 อ้างถึงใน เสาวคนธ์ วงศ์สุภชัยนิมิต, 2546, หน้า 17) ได้ศึกษาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนเฉลี่ยสะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เปรมจิต ทศตะ (2516, หน้า 64 อ้างถึงใน เสาวคนธ์ วงศ์สุภชัยนิมิต, 2546, หน้า 17) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 599 คน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการเรียนที่เป็นคะแนนสอบไล่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในกลุ่มนักเรียนหญิง นอกจากนี้กลุ่มนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำอย่างมีนัยสำคัญ (เมธิ โพธิ์พัฒน์, 2523, หน้า 73-75)

รำไพทิพย์ ธีรนิติ (2514, หน้า 25-27 อ้างถึงใน ประจวบ ทองศรี, 2546, หน้า 36) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครู ชั้นปีที่ 1 จำนวน 240 คน โดยใช้แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของฮิวเบอร์ต เจ.เอม เออร์แมนส์ พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่แตกต่างกันในระหว่างเพศชายและเพศหญิง

นิพนธ์ สีนพูน (2545, หน้า 121) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.270

ปรียาภรณ์ เพ็ญสุขใจ (2542, หน้า 74-75) ศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนกรณีศึกษานักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรภาคพิเศษสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะมีพฤติกรรมที่มีความต้องการที่จะได้รับผลสำเร็จในการเรียน การทำงาน

มีความมานะพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเพื่อนำตนเองไปสู่ความสำเร็จ

เบนดิง (Bending, 1958, pp. 119-120 อ้างถึงใน ประจวบ ทองศรี, 2546, หน้า 36) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่กำลังเรียนวิชาจิตวิทยาเบื้องต้น จำนวน 110 คน ใช้แบบทดสอบ 2 ฉบับคือ แบบทดสอบ 28 ข้อของ EPPS (The Edwards' Personal Preference Schedule) กับแบบทดสอบรูปภาพของ แมกเคลนแลนด์ (TAT) พบว่าคะแนนจาก EPPS กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในอนาคดมีความสัมพันธ์กันสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่จะมีความสัมพันธ์ต่ำกับผลสัมฤทธิ์ในอนาคด ส่วนคะแนนจาก TAT มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในอนาคดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในอนาคด

ซีซิล และ คณะ (2003) (Cecil L. & Kimberly R., Jacob A., 2003, pp. 175-181) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตสังคมกับความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน พบว่า แรงจูงใจทางการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับเกรดเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แรงจูงใจทางวิชาการ จึงหมายถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การสนับสนุนทางสังคม (Social Support)

ความหมายและแนวคิดของการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การมองเห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง มีความผูกพันซึ่งกันและกัน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น การให้คำแนะนำ การให้สิ่งของ การประเมินเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องมือ เวลา และความคิด การให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลต่อภาวะจิตใจ และอารมณ์ คือ จะช่วยให้ผู้รับเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคม ทำให้สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมาคุกคามต่อร่างกายหรือจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมนี้จะเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลเท่านั้น

เฮทส์ (House, 1981) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย การให้การดูแลและความเชื่อถือไว้วางใจ การยอมรับนับถือ เห็นถึงคุณค่า และการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้แก่ คำแนะนำ ข้อมูล วัตถุสิ่งของ หรือบริการต่าง ๆ ตลอดจนให้ข้อมูลย้อนกลับและข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินตนเอง

ทอยท์ส (Thoits, 1986) เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมนั้น เป็นปัจจัยทางสังคมที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้น เนื่องจากการดำรงชีวิตของมนุษย์และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมมีลักษณะเป็นเครือข่ายทางสังคม ที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจและช่วยเหลือกันในด้านอารมณ์ แรงงาน สิ่งของ หรือข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีความต้องการได้รับการยกย่อง ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นความรู้สึกของบุคคลถึงความเป็นเจ้าของ ได้รับการยอมรับ ได้รับการรัก ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น (Pander, 1987) การสนับสนุนทางสังคม จึงเป็นแหล่งประโยชน์ของบุคคลจากสิ่งแวดล้อม ช่วยให้บุคคลเผชิญความเครียดได้ดีและปรับตัวได้เหมาะสม

จากแนวคิดของเฮลเลอร์ และคณะ (Heller et al., 1986, pp. 466-470) ได้อธิบายถึงผลการสนับสนุนทางสังคม จะทำให้บุคคลประเมินสถานการณ์ที่มาคุกคามมีความรุนแรงน้อยลง เนื่องจากบุคคลที่มีการสนับสนุนทางสังคม คิดว่ามีบุคคลให้การสนับสนุนและคอยช่วยเหลือแก้ปัญหาให้อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ประเมินสถานการณ์ที่มาคุกคามรุนแรงน้อยลง ในบริบทของการสอบ เมื่อต้องเผชิญกับการสอบ นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะประเมินสถานการณ์การสอบในแนวทางบวก แต่นักเรียนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม จะประเมินสถานการณ์การสอบทางลบ ดังนั้นการไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลและความคิดทางลบเมื่อเผชิญกับสถานการณ์การสอบ

จากแนวคิดดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือ หรือการได้รับการตอบสนองความต้องการของนักเรียน การได้รับการให้กำลังใจ ส่งเสริมให้นักเรียนด้านการเรียน การได้รับเงินสนับสนุน การได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยการประเมินตนเองของนักเรียนต่อการสนับสนุนที่ได้จากสังคม เช่น พ่อแม่ ครู และเพื่อน

องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

เฮาท์ส ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 กลุ่ม ตามลักษณะความสัมพันธ์ ได้แก่

1. กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นโดยมีความสัมพันธ์กันตามธรรมชาติไม่เกี่ยวข้องกับบทบาทการทำงานหรือวิชาชีพ
2. กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการ หมายถึง บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น โดยเกี่ยวข้องกับบทบาทการทำงานหรือวิชาชีพ ซึ่งจะมีลักษณะการช่วยเหลือที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนมาก

หลักการสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์, 2528, หน้า 67)

1. ต้องมีการติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้ที่ให้การสนับสนุน และผู้รับการสนับสนุน
2. ลักษณะของการติดต่อสื่อสารนั้น จะต้องประกอบด้วย

2.1 ความจริงใจ ข้อมูลข่าวสารจะต้องมีลักษณะที่ทำให้ผู้ที่ทำการสนับสนุนเชื่อว่า ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนมีความสนใจ เอาใจใส่ มีความรัก และมีความหวังคืออย่างจริงใจ

2.2 มีประโยชน์ ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะที่ทำให้ผู้รับการสนับสนุนเชื่อว่า เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้

3. สิ่งที่มีมอบให้ สิ่งที่มีผู้ให้การสนับสนุนจะให้กับผู้รับการสนับสนุนนั้น อาจอยู่ในรูปของข้อมูลข่าวสาร วัสดุ สิ่งของ และความต้องการทางจิตใจ

4. จุดมุ่งหมาย การสนับสนุนนั้นต้องทำให้ผู้รับสนับสนุนได้บรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม เป็นสิ่งบ่งบอกถึงการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมเฮาส์ (House, 1981, pp. 64-80) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotion Support) หมายถึง การแสดงออกถึงการสนับสนุนโดยให้การยกย่อง ให้ความรัก ให้ความผูกพัน ให้ความจริงใจ ให้ความเอาใจใส่ ให้ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และการตั้งใจฟัง

2. การสนับสนุนด้านการประเมิน (Appraisal Support) หมายถึง การให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำไปประเมินตนเองหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) หมายถึง การให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะ ให้การแนะแนวทาง และการให้ข้อมูลข่าวสารที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้

4. การสนับสนุนด้านทรัพยากร (Instrument Support) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของบุคคลในเรื่องเงิน แรงงาน เวลา และการปรับสภาพแวดล้อม

นวพร คำชูสังข์ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต สาขาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยสรุปพบว่า นิสิตปี 4 สาขาวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านเพื่อนและครอบครัว มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

ประณต เค้าฉิม (2549, หน้า 87) ได้ศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมกรเรียนและการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากมหาวิทยาลัยต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะการรู้สารสนเทศต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ซีซิล และ คณะ(2003) (Cecil L. & Kimberly R., Jacob A., 2003, pp. 175-181) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตสังคมกับความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาอเมริกันเชื้อ

สายอัฟริกัน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับกับเกรดเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีการจัดการกับการกระทำที่ไม่ยุติธรรม(Methods of Handling Unfair Treatment)

วิธีการจัดการเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ยุติธรรม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลจัดการกระทำในการป้องกันตนเองจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือจากการได้รับความกดดันทางสังคม โดยการกำหนดตนเองด้วยการบอกเล่าต่อบุคคลอื่น หรือเก็บความรู้สึกไว้ในใจ

ซีซิล และ คณะ(2003) (Cecil L. & Kimberly R., Jacob A., 2003, pp. 175-181) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตสังคมกับความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาอเมริกันเชื้อสายอัฟริกัน พบว่า การรับมือกับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสำเร็จทางการศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การบริการชุมชน (Community Service)

การบริการ หมายถึง การกระทำกิจกรรมใดๆ ด้วยร่างกายเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ความสามารถ สร้างความพอใจให้กับผู้รับบริการได้ ซึ่งการกระทำด้วยร่างกาย : คือการแสดงออกด้วยการปฏิบัติ กิริยาท่าทาง และวิธีการพูดจา รวมถึงการแต่งกาย ซึ่งการบริการสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. ขั้นตอนการบริการ เป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนและเทคนิค ของวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้ผู้รับบริการ ได้ประโยชน์ ตรงตามความต้องการ
2. พฤติกรรมการบริการ เป็นการแสดงออกด้านการแต่งกาย สีหน้า แววตา กิริยาท่าทาง และการพูดจา ซึ่งพฤติกรรมที่ดีย่อมสร้างความสุข ให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การแต่งกายที่สุภาพ สะอาด เรียบร้อย สีหน้าและแววตาที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส อ่อนโยน กิริยาท่าทางที่สุภาพ อ่อนน้อม การพูดจาด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล สุภาพ ชัดเจน ให้เกียรติ มีหางเสียง จากความหมายการบริการจะเห็นได้ว่าการบริการเกี่ยวข้องกับบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้รับบริการ และผู้ให้บริการ

ผู้ให้บริการ: ผู้ให้บริการ หมายถึง ผู้ปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลอื่นที่ร้องขอความช่วยเหลือ หรือแสดงความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ผู้รับบริการ: ผู้รับบริการ หมายถึง ผู้ที่แจ้งความประสงค์ หรือ ความต้องการเพื่อให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งตอบสนองความต้องการของตนเองและตนเองรู้สึกพอใจ

ชุมชน หมายถึง

ไพฑูรย์ เกรือแก้ว (2506, หน้า 9) ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ตั้งอยู่เป็นที่เป็นทาง มีขอบเขตอันเดียวกัน และผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่ง

กันและกัน มีการติดต่อซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีพฤติกรรมเป็น
อย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด การใช้เครื่องมือ เครื่องมือ การกินอยู่หลับนอน รวมความแล้วหมายถึง
วัฒนธรรมร่วมกัน

ธีรวัฒน์ นิเจนตร (2546) (อ้างถึงใน ภูวนาด คงแก้ว, 2539, หน้า 19) ได้ให้ความหมาย
เพิ่มเติมว่าชุมชน คือ หน่วยทางสังคมขนาดหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่เป็นกลุ่มก้อน อาศัย
อยู่ในบริเวณเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิด และผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนสามารถตอบสนอง
ความต้องการพื้นฐานของสมาชิกส่วนใหญ่ได้

กล่าวโดยสรุปชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่
ค่อนข้างแน่นอนซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการ
ติดต่อซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกนึกคิด และผลประโยชน์ร่วมกัน มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี
ความคิดเห็นและความเชื่อเดียวกัน ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิก
ส่วนใหญ่ได้

การบริการชุมชน หมายถึง การที่บุคคลกระทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อตอบสนองความ
ต้องการของบุคคลอื่น เพื่ออำนวยความสะดวก ความสามารถ และความพึงพอใจ มีความเสียสละ
ช่วยเหลือผู้อื่น และบุคคลที่อยู่ในภูมิลำเนาและอาณาเขตเดียวกัน มีการพบปะแลกเปลี่ยนความ
คิดเห็น และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

การบริการชุมชนของนักเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ หมายถึง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่
ตอบสนองความต้องการของชุมชนในทางวิชาการทางด้านนาฏศิลป์และดนตรี การถ่ายทอดความรู้
ความสามารถทางวิชาการให้แก่บุคคลในสังคม การทำประโยชน์ให้แก่สังคม และการให้ความ
ช่วยเหลือบุคคลในสังคม

ซีซิล และ คณะ (2003) (Cecil L. & Kimberly R., Jacob A., 2003, pp. 175-181) ได้ศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตสังคมกับความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาอเมริกันเชื้อ
สายแอฟริกัน พบว่า การบริการชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับกับเกรดเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

เจตคติต่อโรงเรียน (Positive Attitude toward School)

ความหมายและแนวคิดของเจตคติ

เจตคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมทางจิตที่เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและแนวโน้ม
ของพฤติกรรมที่บุคคลจะมีต่อบุคคล สิ่งของและสถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง
เจตคติ มีลักษณะเป็นตัวแทนเชิงสมมติ เป็นนามธรรมหรือมโนทัศน์ (Concept) ที่ใช้แทนกลุ่มของ
การกระทำหรือพฤติกรรมหลายอย่าง ซึ่งไทแอนดิส (Triandis, 1971, p. 7) ได้ให้ความหมายของ

เจตคติสรุปเป็นนัย 2 ประการ คือ เจตคติเป็นความพร้อมที่จะตอบสนอง และเป็นความสม่ำเสมอ ในการตอบสนองของบุคคลต่อบุคคลอื่น หรือสภาพสังคม ซิมบาร์โด (Zimbardo, 1977, pp. 19-20) ได้ให้ความหมายของเจตคติสรุปได้ว่า ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ ความชอบและไม่ชอบ ที่บุคคลมีต่อบุคคล กลุ่ม สังคม สถานการณ์ วัตถุหรือแนวคิด และถ้ามีสถานการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น บุคคลเพียงแต่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้น โดยไม่จำเป็นต้องร่วมมือก็ได้ชื่อว่ามีเจตคติต่อสิ่งนั้น ซึ่งคล้าย กับ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2542, หน้า 118) ที่ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง กิริยา ท่าทรวด ๆ ของบุคคลที่เกิดจากความโน้มเอียงของจิตใจและแสดงออกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดย แสดงออกในทางสนับสนุน มีความรู้สึกเห็นดีเห็นชอบต่อสิ่งเรานั้น หรือแสดงออกในทางต่อต้าน ซึ่งมีความรู้สึกที่ไม่เห็นชอบต่อสิ่งเรานั้น ๆ

กู๊ด (Good, 1973, p. 49) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า หมายถึง แนวโน้มที่จะ ตอบสนองต่อวัตถุ หรือ สถานการณ์ หรือค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง ปกติแล้วจะประกอบด้วย ความรู้สึกและอารมณ์ เจตคติไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่ต้องอ้างอิงจากพฤติกรรมที่เปิดเผย ทั้งที่แสดงออกโดยใช้ภาษาและท่าทาง

เธอร์สตัน (Thurston, 1967, p. 479 อ้างอิงจาก รัชณี เครือจันทร์ 2547, หน้า 19) ได้ อธิบายว่า เจตคติเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาชนิดหนึ่ง ที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย แต่เน้นความ โนมเอียงทางจิตภายในแสดงให้เห็นได้โดยพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า เจตคติเป็นเรื่องราวของความชอบ ไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น และความเชื่อมั่นต่อสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง

ราชบัณฑิตยสถาน (2550, หน้า 237) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ท่าที ความรู้สึก แนวความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ยุพิน พิพิธกุล (2537, หน้า 13) ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกของ บุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอันเป็นสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น บุคคล วัตถุ เหตุการณ์ ซึ่งความรู้สึกนี้อาจ เป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

สุรางค์ ไคว์ระกุล (2536, หน้า 246) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นอักษณาสัย (Disposition) หรือ ความโน้มเอียงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่ง อาจเป็นได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิด เจตคติอาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีเจตคติใน ทางบวกต่อสิ่งใดก็จะมีพฤติกรรมที่เผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามีเจตคติในทางลบ ก็หลีกเลี่ยง เจตคติ เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้และเป็นการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล

วารินทร์ สายโอบเอื้อ (2522, หน้า 125) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและท่าที ของคนเราที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งอาจจะเป็นความรู้สึกในทางชอบ ไม่ชอบ และมีผลทำให้บุคคล พร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้นตามความรู้สึกดังกล่าวได้

ถวิล ธาราโกชน (2524, หน้า 193) สรุปว่าเจตคติ หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนั้นอาจจะเป็นไปในทางพึงพอใจหรือไม่พอใจก็ได้

จากความหมายของเจตคติข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ท่าทีความรู้สึกทั้งในด้านดีและไม่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งนั้น ๆ ตามความรู้สึกที่มีอยู่

ลักษณะของเจตคติ

นักวิชาการและนักจิตวิทยาได้กล่าวถึง ลักษณะของเจตคติไว้ว่า เจตคติเป็นลักษณะที่แสดงออก ซึ่งมีหลายลักษณะตามทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

ไทเนแอนดิส (Triandis, 1971, p. 3 อ้างอิงจาก จินจุตา เจริญพันธ์, 2548, หน้า 32) ได้สรุปลักษณะของเจตคติไว้ ดังนี้

1. เจตคติเป็นสภาวะทางจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำ มีผลให้บุคคลมีท่าทีในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางใดทางหนึ่ง
2. เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีมาตั้งแต่กำเนิด แต่จะเกิดจากการเรียนรู้และจากประสบการณ์ที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้อง
3. เจตคติมีความหมายที่อ้างอิงถึงตัวบุคคลหรือสิ่งของเสมอ นั่นคือ เจตคติเกิดจากสิ่งเร้าที่มีตัวตนและสามารถใช้อ้างอิงได้

ชอว์ และไรท์ (Shaw & Wright, 1967, pp. 13-14) กล่าวถึงลักษณะของเจตคติ สรุปได้ว่า

1. เจตคติเป็นผล จากที่บุคคลประเมินผลจากสิ่งเร้า แล้วแปรเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม
2. เจตคติของบุคคล แปรค่าได้ในด้านคุณภาพและความเข้ม ซึ่งจะมีทั้งทางบวกและลบ
3. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดมาจากการเรียนรู้ มากกว่าที่จะมีมาตั้งแต่เกิด หรือเป็นผลมาจากโครงสร้างภายในตัวบุคคลหรือจากวุฒิภาวะ
4. เจตคติขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าเฉพาะทางสังคม
5. เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
6. เจตคติเป็นสิ่งที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเปลี่ยนแปลงได้

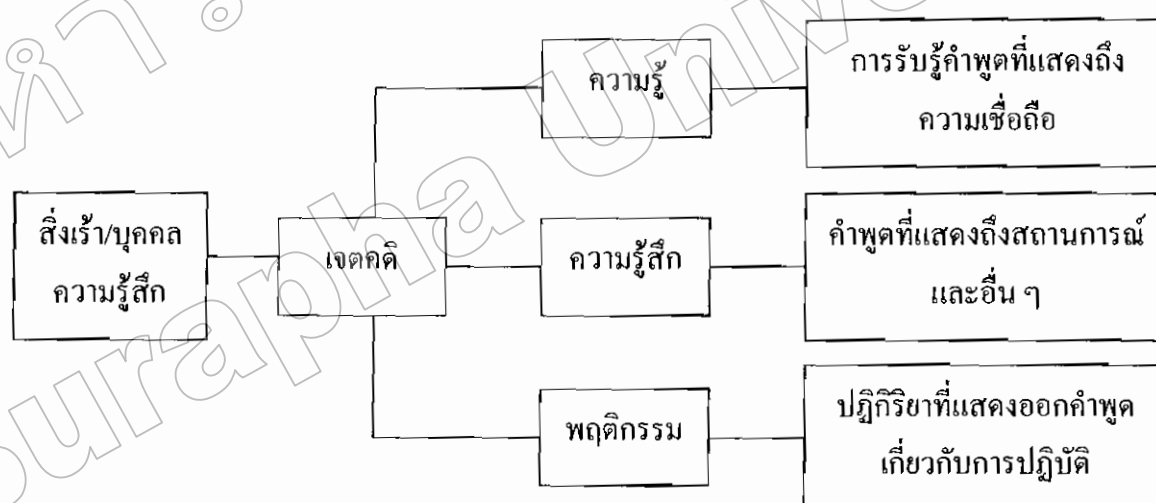
องค์ประกอบของเจตคติ

แมคกายร์, ไทรแอนดิส (McGuire, 1966, pp. 155-156, Triandis, 1971, p. 3) ได้สรุปองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ประการสอดคล้องกัน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้านั้น ๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Feeling Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า อันเป็นผลเนื่องมาจากที่บุคคลได้ประเมินสิ่งเร้านั้นว่าพอใจ-ไม่พอใจ ต้องการ-ไม่ต้องการ ดี-เลว และองค์ประกอบด้านการกระทำ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เช่น สนับสนุน หรือ ถัดค้าน เป็นต้น การตอบสนองจะเป็นไปในทิศทางใดนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ ความพร้อมหรือความโน้มเอียงเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่สนับสนุนหรือถัดค้าน ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกที่ได้จากการประเมินผล เขียนเป็นแผนภาพได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของเจตคติ ไทรแอนดิส (Triandis, 1971, p. 3 อ้างอิงจาก รุจิรัตน์ รุ่งหัวไผ่, 2549, หน้า 68)

เจตคติที่มีต่อโรงเรียน

เจตคติที่มีต่อโรงเรียน หรือความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียน ซึ่งจะส่งเสริมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ดวงใจ ผดุง (2541, หน้า 15) ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ส่งเสริมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมด้านบุคคล คือ กลุ่มสมาชิกในโรงเรียน ที่เป็นกลจักรสำคัญของโรงเรียน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการให้บริการแก่นักเรียน สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ (ดวงใจ ผดุง , 2541, หน้า 6) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบด้านบุคคลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของนักเรียน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษามีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน ครู และอาจารย์ในโรงเรียน ตลอดจนถึง ความสามารถในการบริหารงานโรงเรียน ครู อาจารย์ในโรงเรียน เช่น อัตราเฉลี่ยของจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ประสิทธิภาพในการสอน วุฒิการศึกษาของครู ขวัญและกำลังใจของครู กระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการสอนในหลักสูตร ได้แก่ ทักษะในการสอน ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ อาคารสถานที่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี อาคารสถานที่เหมาะสมจัดเป็นระเบียบสวยงาม จะทำให้นักเรียนรู้สึกสบาย ส่งผลให้การดำเนินการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

เจตคติต่อโรงเรียน หมายถึง ความรู้สึก นึกคิดของนักเรียนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีต่อโรงเรียน ในด้านบุคคล เหตุการณ์ และด้านสภาพแวดล้อมทางวัตถุในทางบวก

ความมีวินัยในตนเอง (Self-Discipline)

ความหมายและแนวคิดของความมีวินัยในตนเอง

นักวิชาการ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของวินัยไว้ ดังนี้

ความมีวินัยในตนเอง (Self-Discipline) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามความต้องการที่ตนมุ่งหวังไว้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต และต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนและผู้อื่นโดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดกับสิทธิของผู้อื่น ทั้งนี้ผู้ที่มีความมีวินัยในตนเองจะมีลักษณะและพฤติกรรมดังต่อไปนี้ คือ มีความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน ความตั้งใจจริง ความซื่อสัตย์ และความเป็นผู้นำ

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความใส่ใจ มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการงานนั้น และ มีความพากเพียรพยายามปรารภนาที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตน ทั้งในด้านดีและไม่ดี ตลอดจนติดตามผลงานที่ได้ทำไว้แล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ

2. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำ การออกความเห็นในการทำงานใด ๆ ด้วยความมั่นใจ อดอาจผึ่งผาย ไม่มีความลังเล หรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน

3. ความอดทน หมายถึง ความสามารถของทั้งร่างกาย ความคิด และจิตใจ ที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใด ๆ หมั่นออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรง มีจิตใจที่เข้มแข็ง บังคับตนเองเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนและเกียจคร้าน

4. ความตั้งใจ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่ผลักดันให้บุคคลเพียรพยายามประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความสนใจ เต็มใจอย่างสม่ำเสมอ และมีการวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือทำ เพื่อให้การงานนั้นบรรลุตามจุดหมายที่ตั้งใจ

5. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตนที่ตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คำนึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด

6. ความเป็นผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจบุคคลอื่น ให้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความเสียสละ ไม่ลำเอียง ไม่มุ่งทำลายผู้อื่น

สุรพงษ์ ชูเดช (2542, หน้า 10) กล่าวถึงวินัยในตนเองว่า หมายถึง คุณลักษณะที่นำไปสู่ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวัง โดยที่การควบคุมพฤติกรรมของตนเองนั้นเกิดจากแรงกระตุ้นจากภายใน และพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะต้องสอดคล้องกับระเบียบกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม

ธิดิมา จักรเพชร (2544, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของวินัยว่า หมายถึง ระเบียบแบบแผนข้อบังคับที่สังคมกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคคลในสังคม เป็นสิ่งควบคุมให้บุคคลอยู่ในระเบียบแบบแผนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบ ความสงบสุขของสังคม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542, หน้า 60) ให้ความหมายวินัยว่า หมายถึง การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล

กู๊ด (Good, 1973, p. 525) ได้ให้ความหมายของคำว่าวินัยในตนเอง หมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่การบังคับจากภายนอก หากหมายถึงการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือการยอมรับในคุณค่าอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมตนเองได้

วินเซนต์ (Vincent, 1961, pp. 42-43) กล่าวว่า ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวหรือสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งการที่บุคคลนั้นกระทำสิ่งที่ตนไม่อยากจะกระทำแต่การกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการ และสิทธิของผู้อื่นได้รับการตอบสนองหรือกระทำสิ่งใดอันเป็นผลทำให้ผู้นั้นประสบผลสำเร็จในอนาคต

สรุปได้ว่า การมีวินัยในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ โดยเกิดความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต อันได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน ความตั้งใจจริง ความซื่อสัตย์ ลักษณะความเป็นผู้นำ ทั้งนี้ต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

ได้มีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น ออซูเบล (Ausubel, 1968, pp. 459-460) วิกกินส์ และคณะ (Wiggins and others, 1971, p. 289) ละมัย กาญจนประโชติ (2534, หน้า 10)

กัลยา สุวรรณรอด (2537, บทคัดย่อ) ได้สรุปไว้ว่า บุคคลที่มีวินัยในตนเอง จะมีคุณลักษณะและมีพฤติกรรม ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. เชื่อมั่นในตนเอง
3. ความเป็นผู้นำ
4. ตรงต่อเวลา
5. มีความตั้งใจจริง จิตใจมั่นคง
6. รู้จักเสียสละ
7. มีความอดทน
8. ยอมรับผลกระทบของตนเอง
9. การเคารพสิทธิของผู้อื่น
10. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ มีเหตุผล
11. ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม
12. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ความจำเป็นที่ต้องมีระเบียบวินัย

จำเนียร ศิลปวานิช (2538, หน้า 103) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีระเบียบวินัยไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย
2. ช่วยให้มีสามัคคีปรองดองกันในหมู่นักเรียน
3. ช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ
4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักควบคุมดูแลและปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย
5. ช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

โรจนา สุขะพันธ์ (2530) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า คะแนนวินัยในตนเอง โดยเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบวินัยในตนเองของนักศึกษาที่มี เพศ และระดับชั้นปีที่แตกต่างกัน พบว่า นักศึกษาชาย และหญิงมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษาหญิงมีวินัยในตนเองสูงกว่านักศึกษาชาย อีกทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่างการมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งจำแนกตามเพศ และระดับชั้น ในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชาย พบว่า วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางบวก กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 พบว่า วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สัญญา มีชัย (2549) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี พบว่า 1) การมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) การเปรียบเทียบการมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ที่มีระดับต่างกัน พบว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับการมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความตั้งใจ และโดยด้านรวม สูงกว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 4) การเปรียบเทียบการมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีที่มีอาชีพผู้ปกครองแตกต่างกัน พบว่า การมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน พบว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 6) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ที่มีอาชีพผู้ปกครองแตกต่างกัน พบว่า อาชีพส่วนตัว และอาชีพรับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ สูงกว่าอาชีพรับราชการ การมีวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี พบว่าเป็นไปในทางบวก

สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ (2527, หน้า 63) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

บทสรุป

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ตัวแปรจิตสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรโมติแห่งตน ทางบวก การประเมินค่าตนเองตามความเป็นจริง แรงจูงใจทางวิชาการ การสนับสนุนทางสังคม วิธีการจัดการกับการกระทำที่ไม่ยุติธรรม การบริการชุมชน เจตคติต่อโรงเรียน และความมีวินัยในตนเอง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regressions) จะเป็นการทำนายตัวแปรเกณฑ์ (Criterion Variable) หรือ ตัวแปรตาม (Dependent Variable) จากความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของชุดตัวแปรทำนาย (Predictor Variables) หรือ ตัวแปรต้น (Independent Variables) หรือ ตัวแปรสาเหตุ (Causal Variables) หรือ ตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) จำนวนตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป การถดถอยพหุคูณมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำนายตัวแปรเกณฑ์ให้ได้อย่างแม่นยำที่สุด

การถดถอยพหุคูณเป็นวิธีการทางสถิติที่มีประโยชน์ในการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเป็นอย่างมาก ทำให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และสามารถทำนายผลลัพธ์ของปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ ส่วนเรื่องประเภทของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และข้อตกลงเบื้องต้นก็เช่นเดียวกับ เรื่องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

ประเภทของข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์

การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า r) ต้องมีการวัดลักษณะของหน่วยตัวอย่าง แต่ละตัวอย่าง อย่างน้อย 2 ครั้ง โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าค่าหรือคะแนนที่วัดได้ทั้ง 2 ครั้ง ต้องอยู่ในมาตรอันตรภาค (Interval Scale) มาตรอันดับ (Ordinal Scale) หรือคะแนนที่แปลงมาจากตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variable)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มตัวอย่าง จะต้องเป็นตัวแทนของประชากร ที่ต้องการจะใช้ผลสรุปอ้างอิงให้ผลการวิเคราะห์ไปถึงประชากรนั้น

2. ตัวแปรแต่ละตัว ที่จะนำมาใช้หาความสัมพันธ์กัน ต้องมีการแจกแจงปกติ (Normal Distributions) กล่าวคือ ลักษณะในการแจกแจงของค่าจากตัวแปรแต่ละตัว จะต้องใกล้เคียงกับเส้นโค้งปกติ (Normal Curve)

3. การแปรค่าตัวแปรเกณฑ์ (Y) ในทุกค่าของตัวแปรทำนาย (X) จะต้องมีความเท่า ๆ กัน (Homoscedasticity)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตัวแปรทำนายหรือตัวแปรต้น (X) กับ ตัวแปรเกณฑ์หรือตัวแปรตาม (Y) จะต้องมีความสัมพันธ์เป็นแบบเชิงเส้น (Linear) ซึ่งเมื่อนำแต่ละค่าของตัวแปรทำนาย (X) กับตัวแปรเกณฑ์ (Y) ไปเขียนเป็นเส้นกราฟ เส้นกราฟที่ได้ควรจะมีแนวโน้มเป็นเส้นตรง โดยที่จุดต่าง ๆ ไม่กระจายออกไปนอกแนวเส้นตรง แต่จะกระจุกกระจายไปรอบ ๆ แนวเส้นตรง

การวิเคราะห์สถิติ

การถดถอยพหุคูณ เป็นเทคนิคในทางสถิติ ซึ่งผู้วิเคราะห์ควรจะใช้อัตราส่วนระหว่างจำนวนตัวแปรทำนาย ต่อจำนวนหน่วยตัวอย่างให้เหมาะสมกัน นันนาลลีและเบิร์สตัน (Nunnally & Bernstein, 1994, p. 201) กล่าวว่า ผู้วิเคราะห์ข้อมูลควรใช้หน่วยตัวอย่าง อย่างน้อย 10 ตัวต่อตัวแปรทำนาย 1 ตัว เพื่อให้ได้ผลการที่ใช้ทำนายที่เชื่อถือได้

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้ใช้หลักการในเรื่องความแปรปรวนที่แท้จริง (True Variance) กับ ความแปรปรวนจากความคลาดเคลื่อน (Error Variance) ถ้าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าสูงผิดปกติ อาจเกิดความแปรปรวนจากความคลาดเคลื่อนมีค่าสูงก็ได้ ในกรณีนี้ควรจะใช้ค่า R^2 ปรับแก้ (Adjusted R^2) ทั้งนี้เพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายใกล้เคียงกับความเป็นจริง หรืออาจวิเคราะห์ค่า R^2 จากกลุ่มตัวอย่างอีกหนึ่งกลุ่มที่เรียกว่า การตรวจสอบค่า R^2 ข้ามกลุ่ม (Cross Validation) เพื่อนำค่า R^2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน จุดอ่อนที่สำคัญของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณก็คือ มีการใส่ตัวแปรทำนายเข้าไปในสมการถดถอยพหุคูณมากเกินไป ดังนั้นผู้วิเคราะห์จะต้องคัดเลือกตัวแปรทำนายแต่ละตัว เพื่อเข้าไปในสมการถดถอยพหุคูณอย่างมีเหตุมีผลและมีหลักฐาน

สมการถดถอยพหุคูณ

กลาสและฮอปกินส์ (Glass & Hopkins, 1996, pp. 170-171) ได้เสนอสูตรการถดถอยพหุคูณ ดังนี้

1. สมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ

$$y_i = b_1x_{1i} + b_2x_{2i} + \dots + b_mx_{mi} + C$$

เมื่อ y_i แทน คะแนนตัวแปรเกณฑ์ที่ได้จากการทำนาย

$b_1, b_2, \dots, b_m$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรือค่าการเปลี่ยนแปลงของ y_i เมื่อ x_i เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย โดยควบคุมตัวแปรทำนายอื่น ๆ ที่อยู่ในสมการแล้ว
$x_{1i}, x_{2i}, \dots, x_{mi}$	แทน	คะแนนของตัวแปรทำนายหรือตัวแปรต้น ตัวที่ $1, 2, \dots, m$
C	แทน	ค่าคงที่ของสมการถดถอยพหุคูณ

2. สมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{yi} = \beta_1 Z_{1i} + \beta_2 Z_{2i} + \dots + \beta_m Z_{mi}$$

Z_{yi}	แทน	คะแนนมาตรฐานของตัวแปรเกณฑ์ที่ได้จากการทำนาย
$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta Weight) หรือ ค่าการเปลี่ยนแปลงของ Y_i ในหน่วยมาตรฐาน เมื่อ X_i เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย โดยควบคุมตัวแปรทำนายอื่น ๆ ที่อยู่ในสมการแล้ว

$Z_{1i}, Z_{2i}, \dots, Z_{mi}$	แทน	คะแนนมาตรฐานของตัวทำนายที่ $1, 2, \dots, m$
---------------------------------	-----	---

โจเรสคอป และซอร์บอม (Joreskog & Sorbom, 1999. p.149) ได้เสนอการทดสอบ

นัยสำคัญของ R^2 ดังนี้

$$F = \frac{R^2 / q}{(1 - R^2) / (n - q - 1)}$$

$$df = q, n - q - 1$$

เมื่อ R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย
q	แทน	จำนวนตัวแปรทำนาย
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ขนาดกลุ่มตัวอย่าง)

การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมการถดถอยกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. สหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การทำนาย (Multiple Correlation and Coefficients of Determination) เป็นค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การทำนายสำหรับตัวแปรสังเกตได้แยกทีละตัวและรวมทุกตัว รวมทั้งสัมประสิทธิ์การทำนายของสมการโครงสร้างด้วย ควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 1.00 และค่าที่สูงแสดงว่าโมเดลมีความตรง

2. ค่าสถิติระดับความสอดคล้อง (Goodness Of Fit Measure) เป็นค่าสถิติที่จะตรวจสอบความตรงในภาพรวมทั้งหมดของโมเดล และยังสามารถเปรียบเทียบระหว่างโมเดลว่าโมเดลใดจะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่ากัน กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

2.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญ ($p > .05$) คำนี GFI, AGFI มีค่ามากกว่า .90 คำนี CFI มีค่ามากกว่า .95 คำนี Standardized RMR มีค่าต่ำกว่า .08 และคำนี RMSEA มีค่าต่ำกว่า .06 โมเดลทางทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.2 ค่าสถิติไค-สแควร์ มีนัยสำคัญ ($p \leq .05$) แต่ค่าอัตราส่วนไค-สแควร์สัมพัทธ์น้อยกว่า 3.00 คำนี GFI, AGFI มีค่ามากกว่า .90 คำนี CFI มีค่ามากกว่า .95 คำนี Standardized RMR มีค่าต่ำกว่า .08 และคำนี RMSEA มีค่าต่ำกว่า .06 โมเดลทางทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (เสรี ชัดเข้ม และสุชาดา กรเพชรปานิ, 2546, หน้า 11)